

NED. MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE

VERKORTE NOTULEN

van de Vijf en Dertigste Algemeene Vergadering op Vrijdag 2 Juli 1937 's namiddags 3.30 u. en op Zaterdag 3 Juli, 's morgens om 9.30 u. in het Grand Hotel Gooiland, te Hilversum.

Voorzitter: B. J. Brugman.

Aanwezigen: De vergadering werd bijgewoond door 117 leden.

I. ZITTING VAN VRIJDAGMIDDAG 3.30 UUR.

1. *Opening.*

De Voorzitter

Dames en Heeren! Een hartelijk woord van welkom zij U toegeroepen in het fraaie Hilversum.

Dat deze algemeene vergadering, in de Afdeling Het Gooi en Omstreken wordt gehouden, in een zoo jonge afdeling onzer Maatschappij, die pas twee jaar bestaat, is te danken aan het feit, dat deze voor de toekomst veel belovende afdeling beschikt over bekwame en actieve leden, die het op prijs stellen zich voor de Maatschappij eenige moeite, inspanning en opoffering te getroosten, waarvoor wij hen ten zeerste erkentelijk zijn.

U zult het mij niet euvel duiden, dat ik, die voor de eerste maal thans een algemeene vergadering te leiden heb, geen openingsrede houd, zooals U die gewend zijt, maar mij beperk tot een enkel openingswoord, te meer, daar aan de agenda nog enkele punten zijn toegevoegd, waardoor met den beschikbaren vergaderingstijd gewoekerd zal moeten worden.

Wel wil ik U op de eerste plaats dankzeggen voor het vertrouwen in mij gesteld, door mij op de vorige algemeene vergadering tot voorzitter van de Maatschappij te verkiezen, welk vertrouwen ik hoop niet te zullen beschamen.

Vele vraagstukken zijn in Uw bestuurscolleges en in Uwe Commissies in behandeling, vraagstukken van het grootste belang voor ons en die door omstandigheden hernieuwde aandacht vragen. Een volgende algemeene vergadering hoop ik hierover nadere mededeelingen te kunnen doen.

Daar onze Maatschappij-bemoeiingen voor zoo'n groot deel op sociaal gebied liggen, — de agenda van Zaterdagochtend legt daarvan

wederom getuigenis af — en wij hierdoor in nauwe relatie staan tot het Departement van Sociale Zaken, hebben wij gemeend, dat het ten zeerste wenschelijk zou zijn Z.E. den Minister van Sociale Zaken uit te noodigen, ons de eer aan te doen, onze algemeene vergadering bij te wonen en bij mogelijke verhindering zich wel te willen doen vertegenwoordigen. Dr. Van den Berg, directeur-generaal van de afdeeling Volksgezondheid van dit Departement zal Zijne Excellentie vertegenwoordigen, waarvoor wij den Minister ten zeerste dankbaar zijn.

De uitoefening van ons beroep brengt ons in aanraking met verschillende takken van dienst van dit Departement en op grond van het groote belang, hieraan verbonden, hebben wij ook een uitnoodiging gericht aan den Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid, Dr. Eijkel, die van zijn belangstelling gaarne een blijk heeft willen geven, ware hij niet op het laatste moment door ambtsbezigheden verhinderd.

Moge door de belangstelling van deze autoriteiten voor onze Maatschappij, dit nauwer contact nog worden vergroot en mogen wij daarmee ook op den onontbeerlijken steun en samenwerking, die wij bij onze bemoeiingen op sociaal terrein en dat der volksgezondheid, juist van autoriteiten zoo dringend behoeven, bij voortduring blijven rekenen.

Met dezen wensch verklaar ik de 35e algemeene vergadering voor geopend.

(Applaus).

Dames en Heeren! Enkele belangrijke feiten moet ik nog even memoreeren, n.l. dat collega L o e b is gekozen als tweede secretaris en collega S p o o r e n b e r g de functie van vice-voorzitter op zich heeft genomen.

Tevens moet ik memoreeren het tot stand komen van de afdeeling Friesland, waarvoor collega M o u l i j n als afgevaardigde in het H.B. heeft plaats genomen. Wij hopen, dat door deze splitsing in meer afdeelingen, de belangstelling voor het Maatschappijwerk zal toenemen.

Voorts vermeld ik nog, dat collega K a y s e r zijn 40-jarig jubileum als tandarts heeft gevierd en de collega P a r m e t en B l o e m e n d a a l hun zilveren jubileum vierden. Ook van deze plaats zou ik die collega's onze gelukwensen willen bieden.

De heer V a n H e e m s k e r c k D u k e r wil nog enkele woorden tot U richten in verband met het programma.

De heer v a n H e e m s k e r c k D u k e r:

M. de V. De afdeeling Het Gooi & Omstreken verheugt zich zeer, dat haar de eer te beurt is gevallen de algemeene vergadering te mogen ontvangen. De regelingscommissie heeft getracht een programma samen te stellen, dat zoo goed mogelijk is en dat aan alle leden is toegezonden. Het aantal opgaven dat wij naar aanleiding daarvan hebben gekregen is grooter dan wij konden verwachten. De punten, die het D.B. op het programma heeft staan zijn wel de grootste attractie, maar wij hopen,

dat dit programma vlot zal verlopen en daarom doe ik een beroep op U aller medewerking naar vermogen daaraan mee te werken. (Volgt een mededeeling omtrent autobussen).

2. *Notulen.*

De verkorte notulen der 34^e Algemeene Vergadering zijn opgenomen in het T. v. T. van Mei 1937.

De Voorzitter:

Is er iemand, die naar aanleiding hiervan het woord verlangt of een opmerking wenscht te maken?

Zoo niet, dan worden deze notulen, onder dankbetuiging aan de Commissie van Redactie aanvaard.

3. *Ingekomen stukken.*

De Secretaris:

Ingekomen zijn:

1. Jaarverslag van het Tijdschrift voor Tandheelkunde over 1936. Dit komt ter sprake bij punt 6 van de agenda.

2. Een schrijven van Z. E. den Minister van Sociale Zaken, dat hij door ambtsbezigheden verhinderd is persoonlijk deze vergadering bij te wonen, doch dat de directeur-generaal Dr. Van den Berg hem morgen zal vertegenwoordigen.

3. Een schrijven van den Burgemeester van Hilversum, dat hij deze vergadering op Zaterdagochtend zal bijwonen en gaarne zal aanzitten aan het diner in Hôtel Hamdorf.

4. Een schrijven van den Burgemeester van Laren, dat hij gaarne aan het diner in Hôtel Hamdorf zal deelnemen.

5. Een schrijven van de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen dat deze bij het diner in Hôtel Hamdorf zal worden vertegenwoordigd door collega Bruske.

6. Een schrijven van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap dat dit bij het diner in Hôtel Hamdorf zal worden vertegenwoordigd door collega (L. M.) Willemsse.

7. Een schrijven van den heer A. A. H. Hamer, dat hij gaarne op deze vergadering als gast aanwezig zal zijn en het diner zal bijwonen.

8. Een bericht van den hoofdinspecteur van de volksgezondheid, dat hij op het laatste oogenblik verhinderd is deze vergadering bij te wonen.

9. Een bericht van Prof. Heringa, dat hij morgen gaarne de besprekingen over schooltandheelkunde zal bijwonen.

De Voorzitter:

Ik heb verzuimd collega S. Blaauw te noemen, die zijn 40-jarig jubileum als tandarts heeft gevierd. Ook hem bieden wij onze gelukwensen bij dezen aan.

Eerevoorzitterschap A. A. H. H a m e r.

De Voorzitter:

Alvorens verder te gaan, zou ik U willen mededeelen, dat bij het H. B. is binnengekomen een door meerdere collegae onderteekend verzoek, om collega H a m e r, oud-voorzitter van onze Maatschappij, en nog wel de eerste, tot eerevoorzitter te benoemen.

Het H. B. heeft na ampele besprekingen dit verzoek overgenomen en brengt dit thans hiermede als voorstel in Uw Algemeene Vergadering.

Deze collega namelijk heeft zonder eenigen twijfel buitengewone verdiensten voor de tandheelkunde in het algemeen, waarvan U zich in het artikel in de laatste aflevering van het T. v. T. heeft kunnen overtuigen.

Ook zijn verdiensten voor de Maatschappij zijn niet gering te achten. Hij toch immers was de eerste Maatschappij-voorzitter, in de moeilijke jaren van het op gang brengen van deze organisatie, waarvoor een flinke dosis durf en energie noodig was.

Ook in de latere jaren had het tandheelkundig vereenigingsleven in diverse vormen, zoowel landelijk als plaatselijk zijn volle belangstelling, maar ook zijn actieve deelneming.

De aanleiding om hem thans voor zijn verdiensten te onderscheiden, is zijn 50-jarig jubileum als tandarts en zijn 70en verjaardag.

Reeds eenige jaren heeft collega H a m e r zich uit de praktijk en dienstengevolge uit het Maatschappij-leven teruggetrokken en verdient hij in alle opzichten zijn otium cum dignitate. Ook in deze welverdiende rust blijft de tandheelkunde, in zijn algemeene beteekenis, zijn volle belangstelling trekken en heeft hij op ondubbelzinnige wijze op verschillende wijzen hieraan uiting gegeven.

Het H. B. heeft gemeend, dat thans het geschikte oogenblik is aangebroken, dezen man, voor datgene wat hij voor de tandheelkundige professie heeft gedaan, te eeren en te onderscheiden en U te moeten voorstellen, collega H a m e r het eerevoorzitterschap der Maatschappij aan te bieden.

(Krachtig en langdurig applaus).

Dit applaus is voor mij voldoende bewijs, dat U met dit voorstel van het H. B. instemt, zoodat de heer H a m e r thans is benoemd tot eerevoorzitter der Maatschappij.

Collega H a m e r zal hedenavond of morgen onze vergadering bijwonen. Wij zullen dan in de gelegenheid zijn hem deze onderscheiding met een passend woord aan te bieden.

4. *Voorstel van het Hoofdbestuur tot wijziging van Artikel 9 en Artikel 44 van het Huishoudelijk Reglement.*

a. Aan art. 9 toe te voegen:

„Blanco stemmen worden geacht niet te zijn uitgebracht”.

b. Art. 44 als volgt te lezen:

„Het onder art. 2 sub *c* der Statuten-genoemde is opgedragen aan „verschillende commissies.
 „De gezamenlijke voorzitters van alle commissies vormen, onder „leiding van het D. B. een „Centrale Raad”.
 „De redactie van het Tijdschrift voor Tandheelkunde wordt uitge- „noodigd een harer leden aan te wijzen om de vergaderingen van „den Centralen Raad bij te wonen; dit lid heeft daarin een advi- „seerende stem”.

De Voorzitter:

Mag ik vragen, of iemand naar aanleiding van dit voorstel *a* het woord verlangt?

Zoo niet, is er dan iemand tegen? Niemand? Dan is dit voorstel met algemeene stemmen goedgekeurd.

Het voorstel *b* inzake art. 44 komt van het H. B. naar aanleiding van een vraag, gedaan bij de Rondvraag op de laatste algemeene vergadering, waarbij men met den naam „C. T. V.” niet erg ingenomen was en deze naam eenigszins verwarrend werkte op het begrip van sommige leden. Wij hebben gemeend, daaraan tegemoet te moeten komen en dezen naam te moeten voorstellen, waardoor het idee beter tot uiting komt, dat de voorzitters van de commissies samen een Centralen Raad vormen. Door dezen naam is verwarring vermoedelijk in de toekomst buitengesloten.

Dat een lid van het T. v. T. wordt uitgenoodigd deze vergaderingen bij te wonen is niet zoo verwonderlijk, als U weet, dat dit op de H. B.-vergaderingen ook geschiedt. Aangezien in dezen Centralen Raad zeer belangrijke onderwerpen worden besproken en het over het algemeen wenschelijk is, dat de bestuurscolleges over de geheele linie voeling houden met het T. v. T. hebben wij gemeend bij de vergaderingen van den Centralen Raad denzelfden modus te moeten toepassen en dus de redactie uit te noodigen de vergadering bij te wonen.

Na eenige discussie wordt voorgesteld de tweede alinea als volgt te lezen: De gezamenlijke voorzitters van *de permanente* commissies vormen, onder leiding van het D. B. een „Centrale Raad”.

Aldus gewijzigd wordt het voorstel met algemeene stemmen aangenomen.

De heer A. A. H. H a m e r komt ter vergadering. Staande juicht de algemeene vergadering hem langdurig toe. Hij neemt plaats naast den Voorzitter, die den eere-voorzitter als volgt toespreekt:

Hooggeachte Collega H a m e r! Hooggeachte Jubilaris!

Aanvaard van harte onze gelukwensen met de heuglijke feiten, die U staat te vieren n.l. Uw 50-jarig jubileum als tandarts en Uw 70en verjaardag.

Wij stellen het bijzonder op prijs, dat U aan onze uitnoodiging om deze algemeene vergadering bij te willen wonen, gehoor hebt willen geven en wij begroeten U hier van harte in ons midden.

In de 40 jaren, waarin U actief Uw beroep als tandarts uitoefende, heeft U zich zoowel voor de tandheelkunde in het algemeen, als voor onze Maatschappij, meer dan gewone verdiensten vergaard. Ook in het decennium daarna bleef de tandheelkunde Uw volle belangstelling trekken en heeft U meermalen hieraan op verschillende wijze uiting gegeven, waardoor deze verdiensten in niet onbelangrijke mate zijn vermeerderd.

De Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde heeft gemeend, dit alles niet zonder meer te mogen laten voorbijgaan en besloten op bijzondere wijze getuigenis te moeten afleggen van de waardeering, die zij gevoelt voor wat U voor onze professie hebt gedaan.

Het is mij een voorrecht en een genoegen U te mogen mededeelen, dat de Algemeene Vergadering besloten heeft U het Eere-voorzitterschap van onze Maatschappij aan te bieden.

Van harte zijn mijn gelukwensen, die deze onderscheiding vergezellen. Mogen er nog vele jaren voor U zijn weggelegd om deze eer te beleven.

Mag ik thans, U als Eere-voorzitter, dezen hamer aanbieden, met den wensch, dat onze Maatschappij onder Uw Eere-voorzitterschap gestadig moge toenemen in den bloei, waarin zij zich thans mag verheugen.

(Langdurig en daverend applaus).

De heer A. A. H. H a m e r:

Hooggeachte Collegae! Een verstandig mensch houdt er principes, of laten wij liever zeggen vooropgestelde meeningen op na, om ze zoo nu en dan aan den kapstok te hangen. Toen ik nu ruim negen jaar geleden afscheid heb genomen van mijn patiënten op een mij aangeboden receptie in Hôtel des Pays Bas, en van mijn collegae op een bijeenkomst van mijn zoo geliefde A. T. V.-club, meende ik, dat hiermede een periode, eigenlijk de belangrijkste periode van mijn leven, voor goed was afgesloten en dat het om verder tevreden en gelukkig te kunnen leven noodzakelijk was zooveel mogelijk met het verleden te breken, m.a.w. om op mijn ouden dag een nieuw leven te beginnen, met andere interessen, andere belangstelling, andere omgeving. Dat is mij dan ook vrijwel gelukt, hoe dierbaar mij de herinnering ook altijd is geweest.

Toen ik echter de vriendelijke uitnodiging van het H. B. ontving om deze vergadering nog eens bij te wonen, meende ik, dat ik op dezen leefregel een uitzondering moest maken. Nooit heb ik echter kunnen denken, dat ik dezen voorzittershamer, dien ik in de eerste en moeilijkste jaren van onze Maatschappij steeds naar mijn beste weten heb gehanteerd, nog eens in mijn handen zou krijgen. Après tout is het een weemoedig oogenblik, niet zoozeer omdat ik nu de vaste overtuiging heb, dat dit de allerlaatste maal is, dat ik mij voor U bevind, maar omdat wij, ouderen, onherroepelijk zoovelen missen, dien niet alleen trouwe bezoekers van deze bijeenkomsten waren, maar ook hun beste

krachten hebben gegeven aan den opbouw en instandhouding van deze Maatschappij. Ik denk hierbij aan mijn besten vriend C. van der Hoeven, die, hoewel melancholiker, met groote opgewektheid, lust en ijver gewerkt heeft in het belang van onze professie. Het is moeilijk te realiseeren, wat wij allen al niet aan hem te danken hebben. Ik denk aan mijn oud-stadgenoot Kees Bölgler, die met zijn weergalooze bonhomie, met zijn scherpzinnige en aangeboren humor, steeds het juiste woord wist te treffen; aan Leopold Frank, steeds bereid tot medewerken en dikwijls het initiatief nemen, waar het gold de belangen van onze professie te behartigen aan Roeloffs, degelijk en zeer bekwaam collega, die ook steeds zijn beste krachten heeft gegeven in het belang van onze Maatschappij.

Ik denk hier alleen aan hen, die zich speciaal voor de Maatschappij verdienstelijk hebben gemaakt. Maar er zijn andere collega's, die wij nooit zullen kunnen en willen vergeten. Het is het goed recht van een portretschilder en van een lofredenaar om uit te beelden wat zijn slachtoffer flatteert. Dat is dan ook sympathieker dan om er à la Kees van Dongen een soort caricatuur van te maken. Maar men voelt zich op zoo'n oogenblik eigenlijk zeer, zeer nietig. De woorden, die de hooggeachte voorzitter tot mij heeft gericht, maar vooral het artikel, dat mijn vriend Ruske over mij heeft geschreven, — daarvoor kan ik moeilijk woorden vinden om mijn meening daarover te zeggen. Van al deze verdiensten blijft naar mijn innige overtuiging niet veel anders over dan dat ik met algeheele overgave, met toewijding en liefde het werk heb verricht, dat ik nuttig en noodig oordeelde. Wanneer uit mijn succesvol professioneel leven iets valt te leeren, is het dit, dat er geen bijzondere geleerdheid of buitengewone bekwaamheid noodig is om zich in ons beroep verdienstelijk te maken. Op den goeden wil komt het aan, op de toewijding, op de arbeidsvreugde, waarmee wij ons werk verrichten. Dat geldt natuurlijk voor ieder, die werkt, hetzij met het hoofd of met de hand, maar toch wel zeer in het bijzonder voor ons. Want, vergeten wij niet, meer nog dan de genees- of heilkundige is onze specialiteit eerder kunst dan wetenschap. En wat bereikt men in kunst — welke ook — zonder bezieling? Dat klinkt nu zeer overdreven en zelfs belachelijk, als wij dit op ons dagelijksch werk willen toepassen. Toch is er slechts een gradueel verschil. Wanneer men zijn dagelijksch werk met plezier doet en het onberekenbare geluk laat ons niet geheel in den steek, dan is het succes verzekerd. Dat wensch ik U, jonge collega's, van harte toe. Ook in het belang van onze Maatschappij. Want de innerlijke waarde, de beteekenis van een gemeenschap hangt immers af van het gehalte van haar leden individueel. Zoo ook van onze, van deze Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde. Dat zij groeie, dat zij leve, dat zij bloeie, ook in het belang van het algemeen, in het belang van de menschheid.

Ik dank U zeer. (Applaus).

Mag ik U dan thans den voorzittershamer weer overhandigen.

De Voorzitter:

Mag ik U dan de boekstaving van deze heuglijke gebeurtenis ter hand stellen. Ik hoop, dat U nog vele malen deze oorkonde met genoegen en voldoening moogt aanschouwen.

5. *Bespreking van het rapport der commissie tot samenwerking van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen.*

De Voorzitter:

U hebt het rapport ontvangen en er kennis van genomen.

Zooals U weet, was er een commissie benoemd, bestaande uit leden van de Maatschappij en uit leden van de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen. De heeren Nord, Salomons en Sanders voor de Maatschappij, de heeren Visser, Hoeksma en Edel voor de Vereeniging. Deze commissie heeft rapport uitgebracht en daaraan enkele adviezen toegevoegd. Een en ander wordt thans aan Uw aandacht onderworpen.

Als U den opzet van dit rapport hebt gelezen, dan zult U op de laatste bladzijde hebben gevonden, dat de commissie adviseert om tot een intensieve samenwerking tusschen de Maatschappij en de Vereeniging te komen door middel van het uitwisselen van bestuursleden en door het bijwonen van elkaars bestuursvergaderingen. Zij adviseert, dat de Maatschappij een deel van de afdeelsvergaderingen zal wijden aan demonstraties enz. Dit dient eensdeels om de afdeelsvergaderingen aantrekkelijker te maken en dus het vergaderingbezoek te vergrooten, anderdeels om voor de demonstraties in de Vereeniging een gemakkelijker oplossing te vinden en deze demonstraties onder het bereik van een grooter aantal collega's te brengen door die ook in de afdeelingen te doen houden. De W. T. A. zou daarbij worden ingeschakeld, als het orgaan, dat bij uitstek geschikt is om te dienen voor het distribueeren van sprekers en demonstratoren.

Met een en ander zijn kosten gemoeid. Daarvan kan ik U geen raming geven. Wanneer U thans in principe ertoe besluit, zult U bij de eerstvolgende vergadering daarover een oordeel kunnen vellen.

Is er iemand, die over dit voorstel zijn licht wil laten schijnen?

Zoo niet, dan maak ik uit Uw stilzwijgen op, dat U met dit rapport accoord gaat.

Ik dank dan de heeren, die dit rapport hebben voorbereid voor de voortreffelijke samenstelling daarvan, zoodat het geen aanleiding heeft gegeven tot eenige aanmerking.

Wij hopen zoodoende in de toekomst een innige samenwerking te krijgen tusschen Maatschappij en Vereeniging, waarvan U in het afgelopen jaar reeds een voorbeeld hebt gezien toen op Zondagmiddag na afloop der algemeene vergadering van de Vereeniging een spreker werd aangezocht een voordracht over een wetenschappelijk onderwerp te houden ook voor de leden der Maatschappij.

7. *Mededeelingen en voorstellen van het H. B. inzake het 25-jarig jubileum der Maatschappij in 1939. Voorstel van het H. B. om volgens Artikel 37 H. R. een bedrag tot dekking van buitengewone uitgaven in verband met dit jubileum toe te staan.*

De Voorzitter:

In 1939 viert de Maatschappij haar 25-jarig bestaan. Voor een organisatie als deze is het noodig nu reeds voorbereidingen te treffen voor een waardige viering van een dergelijk belangrijk jubileum. Niet alleen onze Maatschappij jubileert, maar ook de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen en het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap. Wij hebben het idee, gelijk in 1929, dat deze viering gecombineerd zal kunnen plaats vinden.

De mogelijkheid bestaat — maar dit moet nog nader onder de oogen worden gezien — dat de F. D. I. in dien tijd een congres in ons land zal houden. Het congres gecombineerd met de viering van een jubileum door een drietal vereenigingen zal, geloof ik, een glanspunt kunnen worden in ons tandheelkundig vereenigingsleven.

Het H. B. heeft gemeend den leden een blijvende herinnering aan het jubileum te moeten aanbieden door de geschiedenis van de Maatschappij te boek te doen stellen in een zeer uitvoerig en gedegen werk. Daarvoor zal medewerking worden verzocht van oudfunctionarissen en tegenwoordige functionarissen van besturen en commissies. Wij moeten daarbij de beschikking hebben over de archieven der verschillende commissies en der verschillende functionarissen.

Volgens het H. B. zou deze taak het best kunnen worden toevertrouwd aan de redactie van het T. v. T., aangevuld met de collegae Van Hasselt en Salomons, speciaal namens de Maatschappij, om zodoende te komen tot een waardige en blijvende herinnering aan dit groote feest.

Wij hebben gemeend te moeten voorstellen, collega Van Hasselt voorzitter van deze belangrijke commissie te maken. In dit opzicht heeft hij zijn sporen volkomen verdiend; hij heeft het langst van ons allen een bestuursfunctie bekleed in de Maatschappij en is tot op den huidigen dag volkomen au fait. Geen onder ons zou beter de geschiedenis kunnen weergeven dan hij.

(Applaus).

Wanneer U daarmede instemt, is aan een en ander een financieele consequentie verbonden. Wij hebben gemeend in deze tijdsomstandigheden en in die welke nu kort achter ons liggen, geen beroep te moeten doen op Uw financieele medewerking in deze. Wij willen deze kosten bestrijden uit het reservefonds, door U zelf in de afgelopen 25 jaar bijeengegaard. Het is een vrij groote spaarpot. Het H. B. meent, dat bij een dergelijke uitzonderlijke gebeurtenis, een deel van dien aanwezigen spaarpot mag worden gebruikt voor het bestrijden van de kosten.

Het H. B. stelt daarom voor, dat de Algemeene Vergadering een crediet van 4 à 5 duizend gulden daaruit beschikbaar stelt voor het

doel. Als het werk te zijner tijd verschenen is en de feesten achter den rug zijn, zal U rekening en verantwoording worden gedaan.

Ik stel dus voor:

- 1e. dat de algemeene vergadering instemt met het idee;
- 2e. dat de algemeene vergadering goedkeuring zal hechten aan het gevraagde crediet.

(Applaus).

De penningmeester zal wel zoo goed zijn en een aparte rekening en verantwoording hiervan bijhouden. Het verheugt mij, dat die voorstellen Uw instemming hebben. Het is maar een onderdeel van hetgeen er zal gebeuren. De samenstelling en het verwerken van de stof kost veel tijd en de commissie zal na de vacantie spoedig aan het werk moeten gaan, opdat het boekwerk op tijd kan verschijnen.

6. *Jaarverslag tijdschrift voor Tandheelkunde over 1936.*

De Voorzitter:

Mag ik den secretaris verzoeken het verslag over 1936 voor te lezen:

De Secretaris leest dit jaarverslag voor.

Na enkele vragen en opmerkingen, die door den voorzitter worden beantwoord, wordt dit verslag, met dank aan de redactie van het tijdschrift, aanvaard.

Voorzitter:

Ik moet U een mededeeling doen in verband met de agenda van morgen. De volgorde van de sprekers is gewijzigd. Eerst zal het woord gegeven worden aan den inleider van het bestuur van Het Ivoren Kruis, hetgeen niet de heer Kranenburg zal zijn, maar collega Backer Dirks, den voorzitter van het Ivoren Kruis. Daarna zal de heer Eibrink Jansen zijn inleiding houden.

Ik verzoek U wel in verband met de belangrijkheid van deze materie en met den vermoedelijken tijdsduur, die dit onderwerp met discussie zal innemen, op tijd aanwezig te zijn, om ook punt 11, de rondvraag, morgen niet te bekorten, zoodat wij voldoende tijd houden, dit belangrijke vraagstuk der schooltandverzorging van alle kanten te bezien, waarbij Prof. Heringa en de directeur-generaal van het Departement van Volksgezondheid en Burgemeester Lambouy van Hilversum aanwezig zullen zijn.

De heer Becker heeft verzocht een kleine opmerking te mogen maken naar aanleiding van een ziekenfondskwestie, waarvoor ik hem nu gelegenheid wil geven, zoodat wij morgenochtend den tijd daarvoor vrij hebben.

De heer Becker:

M. De V. In de eerste plaats spreek ik mijn dank uit, dat U mij in de gelegenheid wilt stellen een korte verklaring af te leggen inzake het

ziekenfondsbeleid van de Maatschappij, die ik te voren te Uwer kennis heb gebracht.

Ik moet eerst teruggrijpen tot de vorige algemeene vergadering in Februari, die ik wegens verblijf buitenslands helaas niet kon bijwonen en waar, naar aanleiding van de begrooting en het verslag van de Ziekenfondscommissie, ik eenige opmerkingen heb gemaakt, met verzoek, die ter kennis van de vergadering te brengen. Het bestuur heeft gemeend, dat het beter was dit niet te doen. Maar volledigheidshalve stel ik er prijs op, dit schrijven, dat ik toen ingezonden heb, eerst voor te lezen, alvorens over te gaan tot het afleggen van de eigenlijke verklaring.

Wanneer ik nu kom tot het afleggen van mijn eigenlijke verklaring, dan vraag ik in de eerste plaats, waar en hoe critiek te doen hooren op het werk der C. Z. C.; het is hier niet de plaats noch het juiste oogenblik daarvoor.

Verder wil ik opmerken, dat voorzoover ik kennis kon nemen van de bemoeiingen der C. Z. C., ik moet constateeren, dat haar politiek niet is gegrondvest op en verankerd is in de statuten onzer Maatschappij, die bevordering van al die maatregelen voorschrijven, die de mondhygiëne ten goede komen, maar in hoofdzaak berusten op schipperen, zich onthouden van inmenging uit angst voor conflicten, die mogelijk wel eens individueele nadeelen konden meebrengen en waarbij vergeten wordt, dat de collectieve voordeelen voor de professie gaan boven individueele belangen.

Deze collectieve voordeelen kunnen slechts bereikt worden, wanneer de C. Z. C. zich bij haar bemoeiingen alleen laat leiden door wat in de eerste plaats de belangen der patiënten zijn, die in de ziekenfondsen de best mogelijke beperkte hulp volgens het N. P. P.-rapport moeten kunnen verkrijgen en dat op de goedkoopste wijze.

Het prestige der Maatschappij zal hierdoor slechts kunnen stijgen wat zeer zeker noodig is en de leidende en besturende organen onzer Maatschappij zullen hebben toe te zien en te bevorderen, dat door de ideëele doelstelling der Maatschappij voorop te stellen men tevens de materieele belangen der leden het beste dient.

De heer S a l o m o n s :

M. de V. Laat ik beginnen met te zeggen, dat de C. Z. C. zeer gevoelig is voor de moeite, die collega B e c k e r zich gegeven heeft, hier zijn critiek te laten hooren. Ik wil U alleen zeggen, dat de taak van de C. Z. C. een uiterst moeilijke en delicate is. Ik ben het in principe en theorie volkomen met den heer B e c k e r eens. Er moest in het vraagstuk van de tandheekkundige verzorging in de ziekenfondsen in Nederland eigenlijk maar één punt zijn, waar wij over moeten praten n.l. op welke goedkoope wijze de beste tandheekkundige hulp aan deze groep van patiënten kan worden verleend. Dat ben ik in theorie eens. Maar helaas hebben wij in Nederland te maken met een groot stuk door de historie gegroeide praktijk, een stuk, dat in de praktijk op de slechtst denkbare wijze is gegroeid. Als U ooit iets slecht wilt organiseren,

moet U maar naar het ziekenfondswezen kijken, voorzoover het de tandheelkundige hulp betreft, zooals deze in Nederland is ingericht. Er is geen plaats in Nederland, waar de organisatie van het ziekenfonds de volle instemming onzer geheele professie verdient. De plaatsen, waar behoorlijke tandheelkundige ziekenfondshulp wordt verleend, zijn zoo sporadisch, dat zij eigenlijk over het geheele terrein van het ziekenfondswezen in Nederland, practisch geen rol spelen.

Nu weet ik, dat het voor den buitenstaander — al is de heer B e c k e r niet geheel een buitenstaander, want hij heeft eenige jaren in de C.Z.C., gezeten — uiterst gemakkelijk is critiek uit te oefenen, omdat dit terrein zich zoo goed voor critiek leent en de C.Z.C. zelf overtuigd is, dat er zoovele gebreken aan deze zaak in Nederland kleven. Maar ik geef U de verzekering, dat de C.Z.C. alles doet wat zij kan om op dit oogenblik zooveel mogelijk de belangen van de patiënten in de eerste plaats, maar daarnaast de belangen van de collega's te behartigen, omdat het niet aangaat ten slotte de collega's de dupe te laten worden van het tot nu toe ontbreken van de macht der Maatschappij om datgene te doen, wat zij meent, dat op ziekenfondsgebied ten behoeve van de patiënten moet gebeuren. Wanneer wij rigoureuus zouden willen doorvoeren wat de heer B e c k e r verlangt en in de eerste plaats alleen zouden kijken naar de meest efficiënte en betaalbare tandheelkundige hulp voor de patiënten, zou dit op dit oogenblik onherroepelijk tot gevolg hebben, dat een deel van de ziekenfondstandartsen persoonlijk zou worden gedupeerd.

Nu kunt U het met de politiek van de C.Z.C. niet eens zijn en deze Maatschappij heeft het recht zich daarover uit te spreken en zij heeft dat eenige malen gedaan. Tot nu toe was niet gebleken, dat men deze politiek zoo verderfelijk vond. Maar ik moet toegeven, dat de woorden, die collega B e c k e r heeft gesproken, zeer veel waars bevatten.

Vervolgens wat betreft het verschaffen van statistische gegevens. Wanneer de C.Z.C. te doen had met leiders van poliklinieken, die zooals de heer B e c k e r, een administratie voeren, die overzichtelijk, duidelijk en goed is, dan kon de commissie iets doen. Maar de commissie heeft te maken met eenige honderden collega's, die — U vergeve mij het woord — geen flauw benul hebben van administratie op ziekenfondsgebied. Als U de gegevens ziet, die de commissie, dikwijls met zeer veel moeite en herhaalde pressie en aanvragen, van de collega's krijgt, zijn deze van dien aard, dat U met den besten wil en met de meeste welwillendheid geen kans zoudt zien, daaruit eenig behoorlijk statistisch materiaal te putten.

U ziet met welke groote moeilijkheden wij als C.Z.C. in de praktijk te doen hebben. Want wat is de kwestie? Er zijn aan een ziekenfonds zeg 25 tandartsen verbonden. Van hen zijn 2 of 3 zoo vriendelijk en administratief zoo goed onderlegd, dat zij ons gegevens verstrekken, die volkomen betrouwbaar zijn. Maar wat hebt U aan een statistiek voor ziekenfondsen van 3 van de 25 tandartsen om daaruit statistische conclusies te trekken? Daar kunt U nooit anders dan zeer gebrekkige en zeer onbetrouwbare cijfers uit verkrijgen.

Dat is de reden, waarom de C.Z.C., al zou zij het gaarne willen, onder deze omstandigheden geen kans ziet, aan Uw overigens rechtmatig verzoek te voldoen.

De heer Paerl:

M. d. V. Ik zou gaarne enkele woorden ter aanvulling hieraan willen toevoegen. Ik kom dus niet terug op de punten, die collega S a l o m o n s heeft te berde gebracht en die ik volkomen onderschrijf.

Het is voor C.Z.C. somtijds zeer moeilijk werken, ook op andere gronden. Vooral degenen, die zoo nu en dan er in het land op uittrekken, om hier en daar besprekingen te voeren, ondervinden een zeer groote moeilijkheid en die is, dat de collega's zelf heel vaak het commissiewerk ondergraven en ondermijnen. Het is heel gemakkelijk, dat, zooals sommige heeren zeggen: „de heeren uit Den Haag een bevel uitvaardigen: het is afgelopen en nu gebeurt het zooals de Maatschappij het wil”. Dat zou heel gemakkelijk zijn, wanneer wij verder ons geweten op zij zouden zetten en de verschillende collega's hun positie in het ziekenfonds lieten opofferen, die voor sommigen een belangrijk deel van hun bestaan vormt.

Maar nog moeilijker wordt het, wanneer wij dit plan hier op schrift hebben en tijdens de onderhandelingen, diegene die daarbij de ziekenfondstandartsen vertegenwoordigt, een meening verkondigt dwars tegen het idee van de C.Z.C. in, of in ieder geval een meening, die anders is. Dan wordt het voor de commissie zeer moeilijk het werk naar behooren te doen.

Nu geef ik ieder het recht om zijn critiek, en opbouwende critiek te laten hooren, maar ik verlang als lid van de C.Z.C., wanneer men die critiek uitoefent, dat men er rekening mee houdt, dat men zich van ondergravend werk moet onthouden. Want wanneer men dit wil doen, zal er nooit iets door de Maatschappij bereikt worden.

Ik meende deze woorden hieraan toe te moeten voegen, omdat dit een van de grootste moeilijkheden is, die wij als werkers in de Maatschappij in dit moeilijke probleem ondervinden. Jaar in jaar uit werkt men hard in deze commissie, zonder dat haar leden er eenig belang of voordeel bij hebben, doch uitsluitend in het belang der Maatschappij. Maar wanneer dan door de eigen collega's dergelijke zaken ondergraven worden, zoodat elk werk onmogelijk wordt, dan zeg ik, dat zoolang dit mogelijk is, ik geen critiek wil hooren.

De heer Nord:

Dat schrijven, hetwelk de heer B e c k e r heeft voorgelezen, heeft mij op de vorige vergadering bereikt, toen ik voorzitter was. Ik heb geweigerd dit schrijven ter tafel te brengen, omdat ik meende, dat dit niet zoo incidenteel in de algemeene vergadering moest worden gebracht. Die meening heb ik nog.

Doch wat de heer B e c k e r daarna naar voren heeft gebracht behoort wel op deze vergadering thuis, omdat het een belangrijk principe

raakt inzake onze bemoeiingen met de ziekenfondsen. In het midden latende, of het standpunt van den heer B e c k e r juist is, meen ik, dat het nuttig en noodig is, dat dit punt op een algemeene vergadering wordt bekenen. Dat kunnen wij hier op dit oogenblik niet doen en dat zal ook moeten gebeuren aan de hand van een uitvoeriger stuk, dan ons zoo even is voorgelegd. Maar wij dienen te weten, welken kant wij met het ziekenfondsvraagstuk op moeten.

Over de principes moet de Algemeene Vergadering beslissen in het belang van het ziekenfondswezen en in het belang van de C.Z.C., die ongelooflijk veel werk doet en die moet weten, dat zij dit doet met de volledige instemming van de Maatschappij en in het belang van de collegae aan de ziekenfondsen verbonden. Het heeft mij jarenlang gehinderd, dat wij niet voldoende waren voorbereid om bij eventueele acute complicaties te weten welke houding er *moest* worden aangenomen, en welke houding er *kon* worden aangenomen. eenerzijds met het oog op het succes van den strijd, onderzijds met het oog op de al of niet te verkrijgen instemming van de leden. Ik bedoel minder de leden van de Maatschappij, dan die van de betrokken ziekenfondsen. Ik meen, dat dit moet worden vastgelegd, zoodat de C.Z.C. weet, waar zij aan toe is en dat zij de moeilijkheden, waarop collega P a e r l doelde, kan vermijden.

Ik zou U dus willen voorstellen, de discussie op dit oogenblik te sluiten, omdat zij weinig waarde kan hebben op dit oogenblik, maar den heer B e c k e r te verzoeken in een uitvoerige memorie zijn standpunt te ontwikkelen en dit aan de C.Z.C. toe te zenden, zoodat deze daar à tête reposée een antwoord op kan opstellen en vervolgens den heer B e c k e r te verzoeken, die inleiding op de volgende algemeene vergadering te houden en daarvoor geruimen tijd te reserveeren, zoodat wij daarover kunnen discussieeren.

De Voorzitter:

Ik kan aan Uw voorstel tegemoetkomen. In de laatste H.B.-vergadering is het punt ziekenfondsvraagstuk en wat daarmee samenhangt (strijd en conflicten) ter sprake gebracht en er is besloten, dat in de volgende jaarvergadering der afdelingen over het ziekenfondsvraagstuk een en ander zal worden besproken en dat de meening van de afdelingen zal worden gevraagd. De Maatschappij moet weten, waar zij aan toe is en zij moet weten of zij strijd kan en mag ontketenen. Zij moet weten in hoeverre zij bij strijd op steun en medewerking van de collegae kan rekenen en de collegae moeten weten, in hoeverre zij op medewerking van de Maatschappij in zoo'n geval kunnen rekenen, en behalve op moreelen steun ook op anderen steun van de Maatschappij kunnen rekenen.

Ik kan dus de toezegging doen, dat in de afdelingsvergaderingen in het najaar dit vraagstuk automatisch aan de orde komt, zoodat U hierover stukken zullen bereiken. Verder komt deze kwestie dan automatisch in onze H. B.-vergadering en in de volgende algemeene verga-

dering in Utrecht, waarbij het geen bezwaar is, dit vraagstuk met alles wat eraan vastzit, in den breede te bespreken en het een ruime plaats in de discussie te geven.

Ik zou dus, in verband met deze toezegging op korten termijn, U willen verzoeken verdere discussie over dit onderwerp achterwege te laten en deze te bewaren tot de volgende vergadering.

Ik schors de vergadering tot hedenavond half negen.

II. ZITTING VAN VRIJDAGAVOND HALF NEGEN.

De Voorzitter heropent de vergadering en stelt aan de orde het spoedeischend Bindend Besluit door het Hoofdbestuur genomen i.z. de organisatie van de Middenstandshulp.

Hij geeft een uitvoerige uiteenzetting van de redenen, die het H. B. genoopt hebben tot het nemen van dit spoedeischend Bindend Besluit.

Het was reglementair alleen langs dezen weg mogelijk, dit, door de houding van de afdeeling Gelderland, urgent geworden onderwerp, alsnog op deze Algemeene Vergadering ter sprake te brengen.

De Hr. Berkenbosch Berends houdt vervolgens een historisch betoog, waarin hij het standpunt van het Bestuur der Afdeeling Gelderland uiteenzet en de bezwaren naar voren brengt tegen de opgerichte Vereeniging tot Bevordering van Systematische Mondverzorging voor den Middenstand.

De Voorzitter antwoordt, dat het niet aangaat op besluiten, reeds op vorige algemeene vergaderingen genomen, terug te komen, doch dat de bedoeling van dit bindend besluit slechts is nogmaals uitdrukkelijk vast te leggen, dat het leden der Maatschappij niet geoorloofd is op eenig andere wijze, dan door de Maatschappij is vastgesteld, middenstandshulp te organiseeren.

De Hr. Jan Visser zegt in het algemeen niets te voelen voor bindende besluiten en meent, dat een gewoon besluit van deze vergadering voldoende zal zijn.

De Hr. Nord zet in een krachtig betoog uiteen, dat de gevoerde discussies volkomen buiten de orde zijn, daar het hier slechts een maatregel betreft tot uitvoering van genomen besluiten, die thans niet aan de orde zijn gesteld en verlangt daarom een beslissing van deze vergadering.

Ook de Hr. Margadant zet nogmaals het standpunt der Middenstands-commissie uiteen en betreurt het, dat hij ten slotte toch deze gelegenheid heeft moeten aangrijpen om terug te treden in een discussie, die in een goed geordende Maatschappij, met leden, die zich

onderwerpen aan de besluiten van een algemeene vergadering, overbodig moest heeten.

Hr. v. d. Ven (Maastricht) ziet de noodzakelijkheid niet in van een overhaaste beslissing over dit bindend besluit en stelt voor deze aan te houden tot de volgende algemeene vergadering, nadat gelegenheid is geweest deze kwestie eerst nog in de afdeelingen te bespreken.

De Hr. J. Sanders Ezn. zegt, gezien de stemming van deze vergadering, dit voorstel van v. d. Ven te moeten steunen.

Waar de algemeene vergadering souverain is, heeft deze ook het recht, indien daarvoor naar hare meening grondige redenen bestaan, een dergelijke beslissing aan te houden en uit te stellen tot de volgende algemeene vergadering. Hij acht het geenszins in strijd met letter en geest van art. 19 der Statuten, dat bij aanhouding der beslissing tot de volgende algemeene vergadering, het H. B. bindend-besluit tot zoolang rechtsgeldig blijft.

Mr. Nord Thomson betwist dit standpunt van den Heer Sanders en zegt, dat z.i. bij uitstel der beslissing tot een volgende vergadering, het spoedeischend bindend besluit niet van kracht blijft, daar volgens art. 19 een oordeel der vergadering wordt verlangd, dat alleen door een stemming kan worden bepaald.

Verder acht spreker het, organisatorisch gezien, volkomen onjuist om tegen de met vrijwel algemeene stemmen aangenomen besluiten in, een andere methode te volgen. Het gaat niet aan, dat een Maatschappij door een afdeeling der Mij. anders wordt uitgevoerd, dan de Mij. dit uitdrukkelijk heeft gewild.

Over de juridische kwestie ontspint zich een levendig debat, hetgeen den Hr. Sanders aanleiding geeft te verklaren, zijn meening niet staande te durven houden tegenover de stellige verklaringen van den deskundige.

Tenslotte wordt nog door meerdere sprekers het woord gevoerd, waarbij de verschillende standpunten nader uiteen worden gezet, hetgeen echter tot resultaat heeft, dat de gemoederen steeds meer verhit worden en de stemming der vergadering wordt vertroebeld.

Voorzitter: Wij zullen nu toch tot een beslissing moeten komen.

Gehoord de discussie en gezien de stemming, die thans heerscht, stel ik voor het voorstel Sanders—v. d. Ven in stemming te brengen, waarbij dus de beslissing wordt aangehouden tot de volgende algemeene vergadering, maar het spoedeischend bindend besluit tot die vergadering van kracht blijft.

Bij de daarop volgende stemming verklaren 36 leden zich vóór aanhouden der beslissing en 32 leden zich daartegen, zoodat het voorstel tot aanhouding der beslissing is aangenomen.

Waar eenige leden, naar aanleiding der gevoerde discussies, meenen een motie van vertrouwen in het H. B. te moeten voorstellen, waar-

tegen o.a. door den Heer Sanders sterk wordt geopponeerd, verklaart de voorzitter, dat de woorden die collega Sanders heeft gesproken en het voorstel, dat hij heeft gedaan en dat door de vergadering is aangenomen, door hem worden beschouwd, als woorden gesproken en als een voorstel gedaan, in het belang van de Maatschappij.

(Applaus)!

Voorzitter: Ik stel de behandeling van punt 8 uit tot morgen en schors de vergadering tot morgenochtend half tien.

III. ZITTING VAN ZATERDAG-MORGEN.

Te half tien heropende de Voorzitter de vergadering. Hij heette Dr. van den Berg, directeur-generaal van de afdeling Volksgezondheid van het Departement van Sociale Zaken, die den Minister vertegenwoordigde, welkom, evenals burgemeester Lambooy van Hilversum en Prof. Heringa, voorzitter van de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde.

Daar de agenda gisteren niet afgewerkt werd, gaf spreker het woord eerst aan den heer Visser om mededeelingen te doen over de invoering van contrôle maatregelen in zake de overeenkomst met de V. L. H. T.

8. *Mededeelingen van den Heer Jan Visser, Voorzitter der commissie tot bestudeering van het Tandtechnici-Vraagstuk, over het invoeren van controlemaatregelen voortvloeiende uit de overeenkomst onzer Maatschappij met de vereeniging van Laboratoriumhoudende Tandtechnici.*

De heer Visser zeide, dat op de vorige vergadering besloten was, gelijk men wist, dat er bindende minimum-tarieven zouden worden ingesteld. De vergadering stelde hoogen prijs op scherpe contrôle bij de toepassing. Daarom zouden de besluiten der contact-commissie, die de contrôle-maatregelen zou instellen, aan de vergadering voorgelegd worden. Spreker wilde dus allereerst over de contrôle-maatregelen spreken, was natuurlijk ook bereid, alle andere inlichtingen te geven inzake het functionneeren van de contact-commissie en hare resultaten, indien de voorzitter den tijd niet te beperkt zou vinden.

De contrôle op het minimum-tarief was gekoppeld aan de contrôle op de uitbetaalde loonen. Ons als tandartsen interesseerde in de eerste plaats, of het resultaat van onze bereidwilligheid om ons te binden, aan het geven van minimum-vergoedingen voor tandtechnische prestaties inderdaad zoo was, dat ook over de geheele linie behoorlijke loonen aan de werknemers werden uitbetaald. In onze hersenen bleef altijd werken de gedachte, dat regeling van deze materie in de eerste plaats geboden was, omdat wij anders niet konden voorkomen, dat in de toekomst de tandheelkunde onbevoegd werd uitgeoefend.

Wij wisten allen, dat naast hen, die onscrupuleus en zonder de bevoegdheid te hebben zich op de tandheelkunde wierpen, er een groep was, die zich daaraan schuldig maakte door de boterham gedwongen. Ware deze materie eerder geregeld, dan zou de euvele toestand van het oogenblik voorkomen zijn geworden. Wij voelden allen, dat als het vak van den tandtechnicus behoorlijk werd geregeld, wij met recht zouden kunnen eischen een bescherming van ons beroep over de geheele linie. Wij moesten ons dus rekenschap ervan geven, of het resultaat van onze maatregelen inderdaad was, dat de loonen aan de werknemers betaald, in orde waren. Dit kon alleen geschieden door scherpe contrôle. Daar de zaak nu eenmaal samen met de V. L. H. T. werd geregeld, moesten we dus maken, dat door het betalen van die loonen, het tandtechnisch laboratorium niet in een impasse geraakte. Dit moest dus uit de vergoeding, die wij gaven, een behoorlijke winst maken en tevens het personeel behoorlijk salarieeren. Dat beteekende, dat de contact-commissie op zich genomen had, de bezwaren zakelijk onder de oogen te zien, die ieder bedrijf zou kunnen hebben tegen het invoeren van de maatregelen. Wij, als niet-deskundigen, konden dat niet doen wegens:

- 1e. gemis aan practisch en zakelijk en boekhoudkundig inzicht;
- 2e. de vertrouwenskwestie.

Een tandtechnicus konden wij evenmin een dusdanige contrôle doen uitoefenen. Daarom had men besloten, als officieelen contrôleur een beëdigd accountant aan te stellen. Men had de opinie van verschillende heeren accountants gevraagd en ten slotte had de contact-commissie unaniem in den heer C r u c q den besten adviseur en contrôleur gevonden. Men besloot hem aan te stellen als officieel raadgever en hem tevens de zakelijke contrôle op te dragen. Hij had een bepaald systeem van contrôle per nota ontworpen. De nota's moesten in het vervolg een bepaalde vorm hebben, die verplicht was gesteld. Daarvoor had de contact-commissie ons aller medewerking noodig. Men zou dus een verzoek krijgen geen werk te accepteren zonder een bepaalde begeleidingsnota met bepaalden opzet en bepaalde stempeling. Als allen medewerken, was de contrôle eenvoudig, want dan bleken de omzettingen der laboratoria uit de genummerde begeleidingsnota's, die de specificatie van het werk zouden bevatten. De contrôleur kon dan zeer eenvoudig zien, of aan onze voorwaarden al of niet was voldaan. Spreker deed een beroep op allen. Spreker wist, dat er in den lande enkelen zijn, die met een goeden oud-Hollandschen geest behept zoo het gevoel hebben van: „Nu word ik gecontrôleerd en daar heb ik geen zin in, dus doe ik het niet?". Spreker zeide, dat men niet gecontrôleerd werd. Niemand kon iets omtrent den gang van ons bedrijf weten. De eenige zou onze adviseur en contrôleur kunnen zijn, die door zijn eed gebonden was tot geheimhouding. Kwam deze dus bij ons om hulp, dan kon en mocht hem die niet geweigerd worden. Het eenige was, dat als er op een gegeven oogenblik door een laboratorium een vergissing was begaan, of iets niet precies gedaan was, als het moest, de tandarts als bewijsmateriaal zijn nota's gevraagd zouden worden op een bepaald, in onderzoek zijnd geval betrekking hebbende.

Spreker geloofde niet, dat iemand daartegen bezwaar zou hebben of om den contrôleur verder met de mededeelingen behulpzaam te zijn, waarom hij zou vragen.

De uitwerking van dit alles was op het oogenblik nog embryonaal; een half jaar had het gekost totdat men het eens was over deze contrôle en over den contrôleur.

De consequentie was natuurlijk, dat de contrôle betaald zou moeten worden. De contrôle was niet gering, als men bedacht, dat er ruim 900 collegae in de maatschappij waren. Het waren bedragen van honderdduizenden, die gecontrôleerd zouden moeten worden. De belasting voor de bedrijven mocht in den aanvang niet te hoog zijn. We hadden een minimumtarief, dat de technicus er mee uit kon en dat er behoorlijke winst uitkwam. Nu mocht die niet geringer worden dan was uitgerekend. Daarom had men het D. B. verzocht, voor dit jaar *f* 1000.— uit te trekken als honorarium voor den contrôleerenden accountant voor diens adviezen. Verder een belasting per nota. Een kwestie van 1½ of 2 cent. Dat wist men nog niet. Het contrôlebureau kon dan rekenen op een vergoeding van \pm *f* 3000.—. Daarvoor zou men een specialen ambtenaar aan moeten stellen, een volle werkkraft, die de heer C r u c q niet vrij heeft. Diens vergoeding (er zijn ook nog drukwerk, porti enz.) zou zeer gering zijn. Maar onze adviseur voelde voor deze zaak en wilde zich er het eerste jaar aan binden, want hij had hoop, dat de zaak zoo groeide, dat zij vruchten afwierp en dat de kostenvergoeding op den duur wel te regelen zou zijn.

Spreker wilde op de volgende vergadering komen met het verzoek, om de belasting voor de contrôle over te nemen, zoodat per nota het laboratorium en de tandarts elk een cent zouden bijdragen.

Dit was alles, wat spreker over het contrôle-systeem had mede te deelen. Spreker wilde gaarne vragen beantwoorden, ook omtrent het werk der contact-commissie. Spreker wilde nog vertellen, dat men één post van het minimumtarief nog wilde verlagen. De reparaties waren iets aan den hoogen kant. Hij hoopte, dat nog even aan te houden tot de volgende vergadering. Het geheele systeem was fluctueerend en vitaal. Op elke vergadering kon er invloed op uitgeoefend worden. Daarom spoorde spreker de leden aan, bij de contact-commissie te komen met wenschen en bezwaren, maar het ging niet aan persoonlijk tegen deze overeenkomst post te vatten en het den laboratoriumhouder moeilijk te maken, door dezen met weggaan te dreigen. Spreker zou hen, die dan zeggen, dat ze een eigen technicus nemen, aanraden, van te voren om advies bij de contractcommissie te komen. Men kon dan velen voor een misstap behoeden, daar ook de tandarts verplicht was, zijn technicus behoorlijk te honoreeren en dit kwam nooit goedkooper uit. Dit kon alleen reden hebben, als men denkt op andere gronden beter af te zijn.

(Applaus).

De heer J. Sanders Ezn. vroeg inlichting over de officieele nota's.

De heer Visser antwoordde, dat dit nog niet geheel gereed was en somde eenige overwegingen op.

De Voorzitter stelde voor, de f 1000.— die de commissie voor 1937 vroeg, toe te staan. Dit jaar zouden nadere voorstellen betreffende deze materie de vergadering bereiken.

De vergadering stond het crediet toe.

De Voorzitter dankte den heer Visser en met hem de commissie.

(Applaus).

9. *Schooltandverzorging.*

a. *Inleiding van collega J. J. Backer Dirks, voorzitter van het bestuur van „Het Ivoren Kruis” over dit vraagstuk, gezien van het standpunt van „Het Ivoren Kruis”.*

De Heer Backer Dirks dichtte het Hoofdbestuur der Ned. Mij. tot Bevordering der Tandheelkunde de volgende motieven toe, welke ertoe geleid hadden, een flinke tijd voor het vraagstuk op deze vergadering in te ruimen.

- 1e. zou het H. B. meenen, dat niet alle Collega's voldoende op de hoogte waren van doel en werkwijze der schooltandverzorging.
- 2e. Zou het H. B. de hoop koesteren, dat een geanimeerde discussie een goed inzicht zou geven over de kwestie, hoe de collega's in de verschillende oorden des lands over deze schooltandverzorging denken.
- 3e. Zou het wenschelijk zijn te trachten de vele verkeerde begrippen er over uit den weg te ruimen.
- 4e. Zou het H. B. door de grootere activiteit in verband met deze tandheelkundige voorzorg van verschillende zijden aangekondigd of reeds getoond, het tijdstip voor deze bespreking uitermate gunstig hebben geacht.

Collega Eibrink Jansen, voorzitter der Commissie voor Schooltandverzorging der Maatschappij, zou het vraagstuk behandelen, gezien het standpunt der Maatschappij, terwijl als tweede spreker collega Kranenburg het zou behandelen van het standpunt van „Het Ivoren Kruis”.

Toen deze zich door bijzondere omstandigheden terugtrok, was spreker in zijn plaats getreden en was bovendien de volgorde der sprekers in onderling overleg gewijzigd, daar ook in de praktijk het werk van het „Ivoren Kruis” — de propaganda — steeds dat van de Maatschappij-commissie — de organisatie — zou voorafgaan.

In dat opzicht hadden de beide lichamen vanaf den aanvang der schooltandverzorging onderling samengewerkt.

Spreker schetste dan, waarom elk dezer lichamen zoo zijn afgeronde

taak had en waarom het niet gewenscht was, daarvan af te wijken. Een en ander bepaalde tevens voor „Het Ivoren Kruis” haar houding met betrekking tot de schooltandverzorging.

„Het Ivoren Kruis” was in 1910 opgericht onder den naam „Nederlandsche Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf” en was bedoeld als algemeene — dus geen professionele — vereeniging, waarin men een aantal weldenkende vaderlanders had samengebracht om de bevolking voor te lichten omtrent prophylactische en therapeutische maatregelen teneinde gebitsverwaarloozing te voorkomen. Een zuivere propaganda-vereeniging dus. Hare doelstelling was nooit gewijzigd. Ook de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde had in hare statuten vermeld: „het bevorderen van de mondhygiëne en van de tandheelkundige verzorging in het algemeen”. En sinds 1933 was er de Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde bijgekomen, welke eenzelfde doel nastreefde. Voor elk der drie vereenigingen bleef, volgens spreker, een aparte taak weggelegd, ook al streefden allen hetzelfde einddoel na. De wegen waren verschillend en er zouden zich nu en dan ook tegenstellingen van belangen voordoen. Doch zoolang aan de ideëele bedoelingen geloof gehecht mocht worden, zou het zaak zijn, elkanders arbeid te steunen. Tegenstellingen, vaak schijnbaar, zouden onderling besproken en verzoend moeten worden.

Bij de breede lagen der bevolking was het met den toestand der gebitten droevig gesteld. Dat was de massa zich wel bewust. Niet, dat het mogelijk was, dit te voorkomen, noch de wijze waarop.

Had iemand raad noodig, om het even op welk gebied, dan deed hij goed, zich tot een deskundige om raad te wenden. Gegeven den wanhopigen toestand der gebitten bij het gros der bevolking, behoorde deze op eigen initiatief bij de deskundigen — de tandartsen — aan te kloppen. Overheid, ziekenfondsen, vakvereenigingen e.d. zouden bestormd moeten worden met verzoeken om doelmatige hulp.

Dit was niet het geval. Onwetendheid omtrent de gevolgen der tandziekten en daardoor onverschilligheid maakten, dat men zich noch de kosten, noch andere opofferingen voor een preventieve behandeling kon en wilde getroosten. Hier lag het zwaartepunt van de bemoeiingen van „Het Ivoren Kruis” om betere ideëen ingang te doen vinden en onkunde, gemakzucht en misplaatste zuinigheid te verbannen.

„Het Ivoren Kruis” is een leekenvereeniging, maar medewerking van een groot aantal deskundigen waarborgde de deskundige voorlichting. De vereeniging was deskundig en onbaatzuchtig.

Daarnaast stond de Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde. Deze was het bij uitstek deskundige lichaam. Maar zij was ook de beroepsvereeniging der tandartsen, die, volgens hare statuten, ook te zorgen had voor het bevorderen van de maatschappelijke belangen der tandartsen”. Hierbij kon zij in strijd komen met de belangen der beheerders van ziekenfondsen, klinieken en organisatoren der schooltandverzorging, die vreesden, dat ze de hulp te duur moesten betalen en uit onkunde vaak afwijzend stonden tegenover conserveerende en preventieve tandverzorging.

De Maatschappij had ook te waken voor het aanzien en vertrouwen in den tandheekkundigen stand — door het hoog houden van de ethische opvattingen onder de beroepsgenooten — en was daardoor het aangewezen lichaam voor vakkundige contrôle, waar deze gewenscht werd.

Ten slotte besprak spreker de taak der Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheekkunde.

Deze kwam op voor de belangen der bevolking. Zij kon ook propaganda voeren door op de gevaren der gebitsverwaarloozing te wijzen. Daar zij, volgens hare samenstelling, een leekenvereeniging was, niet alleen in naam, kon ze met meer klem, dan wie ook, wijzen op de groote voordeelen van preventieve zorgen, van periodiek onderzoek, van kleuterzorg, van schooltandverzorging enz. Haar woord klonk onverdacht. Als beoefenaren van het beroep aan het woord waren, werden ze al te vaak van bijbedoelingen verdacht. De Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheekkunde beschikte bovendien over de medewerking van een groot aantal aangesloten vereenigingen, die zich met sociaal werk bezighielden. Zij kon ook nuttig werk doen bij de regeling van de materiele aangelegenheden en trachten, de verschillen in appreciatie, die er tusschen hulpzoekenden en tandartsen bestonden, over de honoreering van tandheekkundigen arbeid, op te klaren en te verzoenen. Het gezag van hare leiders beloofde op den duur waardevolle resultaten. Haar propaganda ging pallel met die van „Het Ivoren Kruis”, doch zij zou die door haar belangloosheid juister kunnen organiseren.

Spreker had dus het terrein van de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheekkunde breeder uitgepaald dan dat van „Het Ivoren Kruis”, dat alleen de propaganda diende, „Het Ivoren Kruis” zou voor de bonafide collega's geen conflicten in het leven roepen, noch met de Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Tandheekkunde, noch met de individueele tandartsen.

Het terrein van de Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheekkunde was veel meer bezaaid met voetangels en klemmen.

Spreker had wel gezegd, dat deze Vereeniging de aangewezen was voor het organiseren der tandheekkundige verzorging van hulpzoekenden, doch had ook de Maatschappij als het bij uitstek deskundige lichaam genoemd. Dit laatste was op het oogenblik nog spreker's meening. Maar hierbij stond in den weg, dat de Mij ook de maatschappelijke belangen voor de tandartsen trachtte te bevorderen, waardoor ze tegenover anderen niet steeds in een onverdacht licht was geplaatst. In dezen kring behoefden wij over de coördinatie van deze begrippen niet te debatteren, doch voor de buitenwacht bestonden er bezwaren om hen, die tevens belanghebbenden zijn, als uitverkoren altruïstische raadslieden te aanvaarden.

Dit vertrouwen was veel gemakkelijker weggelegd voor een vereeniging als de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheekkunde. Maar om als bemiddelaar op te treden tusschen hulpzoekenden en hulpbiedenden, zou deze vereeniging ook het volle vertrouwen moeten genieten der hulpbiedenden, i. c. de tandartsen. Daartoe zou zij de des-

kundige voorlichting der Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde met beide handen moeten aanvaarden. De Vereeniging had reeds ervaren, dat schematiseren in deze materie — voorloopig althans — ondoenlijk was voor de schooltandheelkunde, laat staan, dat dit voor hulp in ziekenfondsen en bedrijven enz. mogelijk ware. In dit opzicht had de Vereeniging wel eens fouten gemaakt volgens de meening van vele collega's, maar de vereeniging was nog jong en deze zou zelf begrijpen, dat onderling overleg ook haar belang was, d.i. in het belang der hulpzoekenden. Om het voorbeeld der schooltandverzorging te noemen, zou zij bij haar werk de sympathie der collega's niet kunnen ontberen.

Wanneer door een hevig bombardement van „Het Ivoren Kruis” en de Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde tezamen, een stad voor de schooltandverzorging was veroverd, dan zou deze zegevierende troep moeten voorttrekken, om ook andere steden te nemen. Slechts een kleine bezetting zou achterblijven en die bestond uit de ter plaatse gevestigde tandartsen. Deze bezetting moest betrouwbaar zijn. Pleegde zij verraad, dan zou de overwinning slechts kort duren, m.a.w. als de collega's ter plaatse de schooltandverzorging geen goed hart toedragen, dan zou het misschien mogelijk zijn, haar ingevoerd te krijgen, maar het zou niet doenlijk zijn haar te behouden.

Spreker meende stellig te weten, dat overleg tusschen de Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde en de Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde voor de toekomst verzekerd zou zijn. Volgens spreker's overtuiging zou dan bij een goede regeling, voor de Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde in de toekomst een belangrijke taak zijn weggelegd.

Spreker formuleerde de driehoekstelling aldus:

1. De Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde behoefde de hulp van „Het Ivoren Kruis” voor de voorlichting der bevolking en van de Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde voor het aankweken van de vraag naar hulp door de bevolking zelve bij overheid, ziekenfondsen, e.d.;
2. „Het Ivoren Kruis” maakte gebruik van de organisatie van de Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en van derzelve invloed op de collega's om zich propagandisten te verschaffen en zij profiteerde van de organisatie der Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde om het publiek te bereiken.
3. De Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde klopte aan bij „Het Ivoren Kruis” voor de propaganda, of zou deze in samenwerking met „Het Ivoren Kruis” voeren en behoefde voor de deskundige voorlichting de hulp van de Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde.

Spreker kwam dan tot de propaganda, welke „Het Ivoren Kruis” voerde voor de instelling van schooltandverzorging. Dit geschiedde door woord, geschrift, lichtbeelden en filmvertooningen. Voor voordrachten

in vele plaatsen werd daarvan, en van schema's voor voordrachten, en lantaarnplaatjes, gebruik gemaakt. De afdeling schooltandverzorging, samengesteld voor de Jubileum-tentoonstelling 1935, deed ook vele malen dienst.

Spreker wees op de schoolplaat en de jongensplaat, die in duizenden exemplaren over de scholen in den lande werden verspreid, op de uitgaven van „Het Ivoren Kruis” (Fergusson's prentenboek: 's Avonds als wij slapen gaan”; het „A.B.C. over de tanden” (inmiddels uitverkocht); de „Natuurkennis voor de Lagere School”, een leer- en kleurboek voor de schooljeugd; Withaus' leerboek voor meer ontwikkelde leeken; „Ons Gebit en de bestrijding der tandziekten”). Verder een propaganda-biljet voor schooltandverzorging, en een meer uitgebreide brochure: „Schooltandverzorging, het eenige middel tot behoud van het gebit voor het opgroeiende geslacht. „Dasspeldjes en brochures met toepasselijk opschrift, als belooning voor schoolkinderen, die goed hun gebit onderhielden.

Wat de vereeniging met haar arbeid bereikt had, zou nooit na te wegen zijn. Een gering deel van de verbetering, die er in de laatste 25 jaren te bespeuren viel omtrent de ideeën der mond- en tandhygiëne, zou wel voor hare rekening mogen komen. Zoo kon men wel met zekerheid aannemen, dat de uitgave der brochure der Haagsche Tandheelkundige Vereeniging in 1917, welke verspreiding door deze vereeniging werd bekostigd, mede had bijgedragen tot de invoering der schooltandverzorging te 's-Gravenhage. Ook de uitgebreide correspondentie en de rekwesten zouden de invoering elders wel hebben bevorderd. Intusschen was het propagandawerk voor schooltandheelkunde zeer verzaagd den laatsten tijd. Zoolang de overheid die verstrekte, ging het er om, de autoriteiten te overtuigen van het heil dezer instelling. Door de crisis geraakte deze tak van overheidszorg meer in de knel en werd als jongere dienst door de bezuiniging uitgesneden.

Gelukkig had het particuliere initiatief het vaak in stand gehouden. Dan gold het in die plaatsen alle ouders te overtuigen van het nut, een schier ondoenlijke taak voor de propaganda-vereeniging.

„Het Ivoren Kruis” stond nog steeds op het standpunt, dat de schooltandverzorging een zorg van de overheid behoorde te zijn, die alleen deze op den duur rationeel zou kunnen verschaffen. Niemand, ook geen actieve vereeniging kon regelend optreden als zij en kon — ook op niet-enthousiaste schoolhoofden — voldoende invloed uitoefenen.

Voorloopig moesten wij met het surrogaat: financiering door de ouders, genoegen nemen. Het was wel moeilijk te bereiken, maar het bleek een volwaardig product te zijn, mits de overheid de schooltandverzorging een goed hart toedroeg. Zonder haar medewerking was elke poging als vruchteloos te beschouwen.

Voor al in de eerste jaren stuitte men naast financieele bezwaren op principieelen tegenstand tegen dit inmengen van de overheid in de plichten der ouders. Geheel uit den weg geruimd waren ze nog niet, hoezeer erop gewezen werd, dat het gebreken gold, waarvan zelfs de meest zorgvuldige ouders niet bij machte zijn ze te ontdekken, want

juist het kind, dat geen enkele klacht had, broodkorsten met plezier at, was het bij uitstek aangewezen object voor de schooltandverzorging, daar aangeboren defecten en beginnend tandbederf alleen door den deskundige worden ontdekt bij zijn onderzoek.

Een klein voordeel voor de organisatie eener schooltandverzorging door particulieren was, dat dit argument uitgeschakeld kon worden wanneer het den ouders was bijgebracht, dat de eenige weg, om hunne kinderen te behoeden voor de ramp der gebitsverwaarloozing, voerde naar de schooltandverzorging, dan mocht men van verzaking der ouderplichten spreken, als zij nalieten alles in het werk te stellen die te bewandelen.

Over de organisatie zelve wilde spreker niet uitweiden. Die was wel zeer belangrijk, want het welslagen van dezen preventieven maatregel zou ervan afhangen. En mislukking kon niet alleen plaatselijk, maar ook landelijk het instituut onmetelijke schade berokkenen. Daarom zou collega E i b r i n k J a n s e n die organisatie uitvoerig bespreken.

Spreker wilde over de propaganda nog het woord richten tot collega's.

De algemeene propaganda bij overheid en schoolautoriteiten kon wel door een vereeniging worden gevoerd, en de uitvoering wel op enkele schouders rusten, maar het overtuigen der massa moest door een breeden kring van propagandisten geschieden. De Commissie voor schooltandverzorging der Maatschappij had alle afdelingen aangeschreven en zoo een 30-tal collega's gekregen. Dit aantal zou aanzienlijk moeten worden uitgebreid om alle hoeken des lands te bereiken. Spreker bepleitte, deze propagandisten goed op de hoogte te brengen. Het zouden deskundigen moeten zijn. Spreker hoopte, dat de jongste uitgave van „Het Ivoren Kruis” daartoe zou medewerken. Dr. V a n d e n B e r g had er een voorwoord bij geschreven, dat bij de autoriteiten meer invloed zou uitoefenen dan de inhoud van de brochure zelf.

(Applaus).

Spreker wees met nadruk op de paedagogische taak van den schooltandarts. Die moest het onderricht in de mondverzorging naast het opsporen en vullen der defecten op zich nemen en de contrôle op het opvolgen van zijn raad.

Spreker verwachtte van de collega's volle sympathie voor het instituut. Naar zijne meening kon slechts groote kortzichtigheid de oorzaak van tegenstand zijn. Zou het de vrees zijn, dat zich een collega in de plaats hunner inwoning zou gaan vestigen, omdat hij uitzicht had op eene benoeming tot schooltandarts? Alleen voor de kleine plaatsen zou deze vrees kunnen bestaan. Doch welk een aspect werd dan den collega geboden? Om een aantal van 1000 kinderen der lagere school te omvatten, wat een salariering van f 500.— zou opbrengen, had men al een plaats van 10 à 12.000 inwoners noodig. Voor kleinere plaatsen was de salariering nog minder. Ook zonder die schooltandverzorging zou er dus wel een gegadigde voor die plaats kunnen opdagen. Of was het een ander spook, dat men op klaarlichten dag zag?

Toch die enkele vulling niet, aan de particuliere praktijk onttrokken.

De meerdere belangstelling voor tandheelkundige hulp bij het overige gezin woog ruimschoots daartegen op!

Spreker beschouwde nog het werk der Vereeniging „Het Ivoren Kruis” als pleit voor particuliere geneeskunde, die een dure plicht diende te zijn van elken geneesheer. „Het Ivoren Kruis” zou daarvoor waakzaam en actief blijven.

(Krachtig applaus).

De Voorzitter bracht dan spreker dank en vroeg, wie dus over de propaganda wilde spreken.

De heer Nord vroeg zich af, of het niet noodig was, de houding van de Maatschappij inzake de propaganda te wijzigen. Spreker herinnerde aan de ontwikkelingsgeschiedenis der schooltandheelkunde, begonnen na het Berlijnsche congres van 1909, waar het werk van J e s s e n uit Straatsburg bekend werd. Den verschillende landelijke comités werd verzocht, in hun land de schooltandverzorging te propageeren. Bij ons werd „Het Ivoren Kruis” onder anderen naam opgericht, dat zich vooral op Duitschland baseerde, waar deze zaak vrijwel overal werd ingevoerd, krachtig gesteund door een sociale wetgeving aldaar, waar het Duitsche volk in de ziekenfondsen tandheelkundige hulp verkreeg, als wij niet kenden. Wij hadden alleen recht op medische hulp in de ziekenfondsen en men kende onzen strijd om ook de tandheelkundige hulp voorgeschreven te krijgen. Dit maakte een groot verschil in de propaganda. Die schooltandheelkunde was niet iets op zichzelf staande, dat de overheid zou moeten invoeren. Maar de overheid had dat in haar macht: zij moest zich afvragen: hoe kwam het Nederlandsche volk aan een gezonde mond? En dan was de schooltandverzorging niets dan de noodzakelijke vorm der organisatie dier hulp voor kinderen van 6 tot 12 jaar, niets meer, maar ook niets minder. Op school was het kind gedurende dien tijd, toevallig juist de periode van de vorming van het blijvend gebit, te bereiken. Daarom propageerden wij schooltandverzorging. Eventueel zou dit evengoed in klinieken of ziekenfondsen kunnen gebeuren.

Hadden wij schooltandheelkunde, dan waren wij er nog niet, omdat de hulp voor kleuters en hulp na 12-jarigen leeftijd ontbrak. Aan de waarde der schooltandverzorging kon zelfs de leek niet meer twijfelen, als men 6e klassen vergeleek, die deze wel en die deze niet genoten hadden, zooals spreker indertijd met den heer Eibrink Jansen heeft kunnen nagaan. Dat was in confesso; daar hoefde niet over gepraat te worden. Maar de propaganda voor den gezonden mond was veel belangrijker dan die voor schooltandverzorging.

Spreker wenschte, dat de Maatschappij zich daarvan rekenschap gaf. Spreker zag de diverse schooltand-klinieken, die met giften van E a s t m a n gesticht waren in Londen, Parijs, Brussel, Rome en Stockholm. Er werd nauwelijks in gewerkt. In Zweden is de schooltandverzorging, door de maatregelen van den Staat, zoo ingeburgerd, dat de kliniek

niet bestemd is voor het schoolkind, maar voor kinderen van 12—18 jaar.

Spreker wees hierop, omdat door het feit van het beschikbaar stellen van belangrijke bedragen men er niet zou zijn, als het Nederlandsche volk en de autoriteiten niet overtuigd waren van het nut en de noodzakelijkheid.

Spreker geloofde, dat de Maatschappij in samenwerking met „Het Ivoren Kruis” opnieuw de vraag onder de oogen moest zien, of niet de geheele propaganda voor den gezonden mond nog krachtiger moet worden gevoerd, waarvan dan de schooltandverzorging een noodzakelijk onderdeel moest zijn.

(Applaus).

Dr. Van den Berg, Directeur-generaal van de Volksgezondheid, dankte voor de vriendelijke woorden tot hem gericht als vertegenwoordiger van den Minister van Sociale Zaken op deze vergadering. Het verheugde spreker buitengewoon, in deze kwaliteit aanwezig te kunnen zijn en persoonlijk deed het spreker groot genoegen, aanwezig te kunnen zijn bij de behandeling van een onderwerp, dat spreker in zijn tegenwoordige functie zeer aan het hart ging, daar spreker in zijn ambtelijk leven steeds verhuisde van Volksgezondheid naar Onderwijs en omgekeerd en daardoor voor alle grensgebieden van Onderwijs en Volksgezondheid bijzondere belangstelling had.

Spreker meende, dat in de kringen, voor dit deel der preventieve geneeskunde van beteekenis, wel een groote belangstelling aan het ontstaan was, maar dat een verhoogde steun aan de propaganda zou worden gegeven, als er in de actie op dit gebied meer eenheid zou komen, als men slechts met één organisatie te maken had inplaats van de drie, welke werkwijze door den Heer Backer Dirks vanochtend was uiteengezet. Spreker wist niet, of het mogelijk was, maar meende, dat men dan meer zou kunnen bereiken dan op het oogenblik mogelijk was.

Dan vroeg spreker naar den tandenborstel. In de propaganda daarvoor was men aardig geslaagd. Den laatsten tijd had spreker, als leek, den indruk gekregen, dat de deskundigen er voor gingen waarschuwen. Spreker geloofde dat men, als niet spoedig daarin klaarheid werd gebracht door de heeren deskundigen, binnenkort zou afgebroken hebben, hetgeen zoo langzaam was opgebouwd.

(Daverende toejuichingen).

Prof. Heringa dankte den voorzitter en de Maatschappij voor de uitnodiging tot deze vergadering en wilde ook een enkel woord wijden aan de verhouding der Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde eenerzijds, de Maatschappij en „Het Ivoren Kruis” anderzijds. Spreker dankte den voorzitter van „het Ivoren Kruis” voor diens vriendelijke, en zijn instemming hebbende uiteenzettingen van de samenwerking. Spreker uitte het verlangen tot samenwerking met de Maatschappij, wier Commissie voor Schooltandheelkunde zonder eenige

kwestie de deskundige instantie is. De Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde is inderdaad een leeken-vereeniging. Spreker is een leek en achtte het een voorrecht, de stem van den leek, naast die der regeering bij monde van Dr. Van den Berg, te mogen doen hooren. Spreker zeide, dat de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde het vaak moeilijk had. Het was zoo moeilijk inzage te verkrijgen van wat er in de tandartsen-wereld leefde. Spreker nam b.v. het woord „schooltandverzorging”. De deskundigen in de Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde leerden spreker van schoolmondverzorging te spreken.

De Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde was oorspronkelijk opgericht om de verzorging onzer kinderen na hun 12de jaar op te vangen. In Amsterdam deed TaVoNa zulks. Spreker vroeg toen aan „Het Ivoren Kruis” dit voor alle Nederlanders te organiseeren.

„Het Ivoren Kruis” antwoordde: „Wij zijn voor de propaganda, organiseert U het”. Toen de schooltandverzorging viel, moest dat eerst aangepakt worden. Spreker's overtuiging was van het begin af, dat men in dezen tijd niet van de overheid zulks kan vragen, doch wel van het publiek zelf. Met medewerking van den heer E i b r i n k J a n s e n en van de Maatschappij kwam men tot de overtuiging, dat bij goede organisatie de schooltandverzorging betaalbaar was voor een zeer groot deel der bevolking en een ander deel, dat meer kon betalen, moest meebetalen voor dat deel van het volk, dat het niet kon. Veranderen de tijden, dan kon de overheid misschien medewerken. De Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde had medegewerkt tot invoering in verschillende deelen des lands. Het merkwaardige was, dat het overal anders geregeld moest worden. Nu waren er wel fouten gemaakt, maar waren de tandartsen eendrachtig geweest, dan zou het veel gemakkelijker zijn geweest. Het was spreker meermalen voorgekomen — en het leekenpubliek zeide het spreker dagelijks — dat een tandarts weigerde een kind te behandelen; spreker kon zelfs een officieele instantie noemen, maar zou het niet doen, die kort geleden had gezegd: „Men kan de kinderen met beginnende defecten wel naar een tandarts sturen, doch krijgt ze terug met de mededeeling: wij zullen nog wachten tot ze groot genoeg zijn, dan kan ik ze behandelen”.

Spreker had de grootste appreciatie voor het werk van den tandarts, die die kleine defecten opspoort en herstelt en spreker kon zich ook voorstellen, dat niet elke tandarts roeping gevoelt, dit werk te doen, maar elke tandarts moest weten, dat die verzorging bestaat en *moet* toegepast worden.

Spreker deed daartoe een beroep op de tandartsen. Spreker was overtuigd, dat diezelfde principes gelden voor kinderen van 2 tot 6 jaar en van 12 jaar af evenzeer.

Spreker wilde nu iets zeggen over de plaats der autoriteiten bij dit werk.

In verschillende plaatsen van ons land werden krachtige pogingen gedaan de schooltandverzorging te organiseeren met bijdrage der ouders.

Er komt een net van gemeenten met schooltandverzorgingsdiensten in Noord-Holland. Spreker gaf als voorbeeld Haarlem. Spreker ging naar den burgemeester van Haarlem, en zeide, gehoord te hebben, dat er belangstelling voor deze zaak bestond en dat de Nederl. Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde probeeren wilde, de zaak te bevorderen door zich tot het publiek en tot de tandartsenwereld te wenden, maar dan moest de burgemeester 5 dingen garandeeren:

- 1e. inzage van de getallen der Schoolbevolking in Haarlem,
- 2e. dat men haar op de hoogte zou brengen van de draagkracht der bevolking op die scholen;
- 3e. dat de gemeente volle autoriteit achter dezen particulieren opzet zou gaan staan en die zodoende stempelen tot een semi-officieele;
- 4e. dat de gemeente officieel wilde helpen bij het innen der bijdragen, omdat dat een der grootste moeilijkheden was,
- 5e. dat de gemeente haar, als particuliere vereeniging, in de gelegenheid zou stellen de schooltandverzorging op dezelfde basis uit te voeren als vroeger bij de gemeente, dus in de school.

(Applaus).

De heer J. Sanders Ezn. achtte het van veel belang, dat de vraag, opgeworpen door Dr. Van den Berg, den directeur-generaal der volksgezondheid omtrent de doeltreffendheid van het gebruik van den tandenborstel werd beantwoord. Wij tandartsen wisten allen, dat in de laatste 1¹/₂ jaar veel rumor in casa was veroorzaakt in dit opzicht. Dit kwam, omdat men een bepaald systeem van tandenborstel had willen propageeren, n.l. den zichzelf desinfecteerenden. Daardoor was dit geheele rumoer tegen den tandenborstel verwekt. De Nederlandsche tandartsen hadden zich dit wel degelijk aangetrokken en daarin een aanleiding gevonden, dit vraagstuk zeer vergaand in studie te nemen, voorzoover dit nog noodig was. De belangrijke Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen — dat was de algemeene wetenschappelijke vereeniging voor de tandheelkunde in Nederland, waarvan ieder fatsoenlijk tandarts lid kon worden, had op twee vergaderingen dit standpunt zeer breedvoerig laten bespreken.

Spreker wilde geen persoonlijke opinie geven, daarmede zou de directeur-generaal van de volksgezondheid slechts matig gediend zijn, doch wilde trachten objectief het standpunt der Nederlandsche tandartsen weer te geven.

Spreker zeide, dat er propaganda was gemaakt voor een zichzelf desinfecteerenden tandenborstel. Men kon van meening verschillen omtrent de mogelijkheid, de doeltreffendheid en de noodzakelijkheid ervan: Spreker geloofde de waarheid niet te kort te doen, wanneer hij zeide, dat, volgens de meerderheid der Nederlandsche tandartsen op het oogenblik aan die mogelijkheid en doeltreffendheid van dien borstel sterk getwijfeld mocht worden, en dat er aan de noodzakelijkheid van zelf-desinfectie van den borstel geen behoefte was. Dit nam niet

weg, dat de voorstanders van dit systeem volkomen het recht hadden, op wetenschappelijke, en practische gronden hunne denkwijze te propageeren. Niemand had hen dat recht ontzegd of zou dat ontzeggen. Het was de kring der deskundigen, waar deze vraagstukken onder de oogen moesten worden gezien en men mocht er niet bij het publiek mee komen, voordat er eenige communis opinio althans een op behoorlijke studie gefundeerde overtuiging kon bestaan bij een groot aantal deskundigen. Maar men had zich bij de propaganda voor dien zich zelf desinfecteerenden tandenborstel schuldig gemaakt aan het afbreken van het gebruik van den tandenborstel, zooals tot heden geschiedde en, zooals, gelijk de directeur-generaal terecht had opgemerkt, de laatste 20 à 25 jaar niet zonder moeite en volharding door deskundigen en medische autoriteiten bij het publiek als meening was opgebouwd. Men had zich daarbij schuldig gemaakt aan beweringen, alsof het gebruik van een anderen tandenborstel niet alleen geen nut zou hebben, doch zelfs kwaad zou doen aan het gebit en tot de belangrijkste nadeelen voor de gezondheid van het gebit in vele opzichten zou leiden.

Nu geloofde spreker volkomen objectief te blijven, als hij zeide, dat op die vergadering, zooeven genoemd, gebleken was, dat, wanneer men een stemming zou houden onder de Nederlandsche tandartsen over de juistheid van die bewering, omtrent het nadeel van het gebruik van den tandenborstel voor het gebit en de gezondheid in het algemeen, dat het percentage van hen, die van deze bewering niets geloofden, op minstens 95 % geschat kon worden.

(Applaus).

De Vereeniging „Het Ivoren Kruis” was doende op het oogenblik, het meest doelmatige systeem van tandenborstel nauwkeurig te bestudeeren. Niemand van ons geloofde, dat wij precies waren, waar wij wezen moesten. Dat wij streefden naar verbetering, viel slechts te prijzen en spreker geloofde ook te waardeeren ieder, die zich voor deze vraagstukken interesseerde. Maar het was funest om bij leeken, of bij medici en autoriteiten, de meening te vestigen, dat het gebruik van den tandenborstel in het algemeen verkeerd zou zijn; het was de grootste klap, die men de sociale tandheekunde op dit oogenblik zou kunnen toebrengen.

(Krachtig applaus).

De heer Eibrink Jansen was blij, dat Prof. Heringa zooeven het woord schoolmond-verzorging had genoemd en dubbel blij, dat hij zich nog vaker vergist had en schooltandverzorging had gezegd. Daaruit bleek, dat het woord schoolmondverzorging geen vasten voet had gekregen bij Prof. Heringa. Spreker wilde waarschuwen daartegen. Spreker zag erin, dat de mondverzorgster nog niet ter ziele was. Er zouden chaotische toestanden komen, als in de school mondverzorging werd uitgeoefend door tandartsen. Men moest dus school-

tandverzorging uitoefenen, zoolang wij tandartsen waren en geen schoolmondverzorging.

Spreker signaleerde nog zoo'n anti-borstel campagne in de fotootoonstelling in Amsterdam.

De heer P o o l vroeg, in verband met het feit, dat wij het er over eens waren, dat de propaganda niet alleen voor schooltandverzorging, maar voor de mondverzorging van het geheele volk te wenschen overliet, naar de pers- en propaganda-commissie der Maatschappij. Spreker wenschte radio-lezingen.

De heer P a e s i zeide, als voorzitter van die commissie, die omgedoopt was in „Commissie voor mededeelingen aan de Pers”, dat radio-lezingen niet in de bedoeling lagen, doch mededeelingen aan de pers. „Het Ivoren Kruis” had een Pers- en Radio-Commissie. Spreker wilde erop aandringen de woorden van den heer S a n d e r s zooveel mogelijk te publiceren. Zijn Commissie was echter nog niet zoover.

De heer N o r d wenschte nog een opmerking van Prof. H e r i n g a te beantwoorden. Wanneer een tandarts kinderen, hem ter behandeling gezonden, terugstuurt met de mededeeling, dat ze moesten wachten, omdat het nog niet noodig was, dan was dat een kunstfout, zoo zwaar als iemand maar kan maken. Spreker zeide, dat het de vraag was, of zoo'n tandarts niet in conflict kwam met zijn beroepsseed, die hem dwong, de tandheelkunde naar beste weten en vermogen uit te oefenen. (Krachtig applaus).

De V o o r z i t t e r gaf het woord aan den heer E i b r i n k J a n s e n.

6. *Inleiding van collega Eibrink Jansen, voorzitter der commissie voor schooltandverzorging, over het vraagstuk der schooltandverzorging, gezien van het standpunt der maatschappij.*

Spreker zeide, dat uit de rapporten der Maatschappij van den aanvang af bleek, dat de nadruk viel op het sociale karakter van dit werk, om n.l. met hulp der overheid de kindergebitten zoo tijdig te behandelen, dat vroegtijdige verwoesting werd voorkomen. Ondanks de enorme stappen voorwaarts der conserveerende behandeling, was deze hulp slechts voor weinigen weggelegd, deels door onverstand der betrokkenen, deels door gebrekkige organisatie. In de schooltandheelkunde begroette men een instelling, waar door massale behandeling ook de minder bedeelden konden worden verzorgd.

In ons land kon men zich spiegelen aan de slechte resultaten in Duitschland in de vorige eeuw met de zoogenaamde wilde behandeling bereikt. Deze gaf wat heden ten dage de fondsen nog geven of heetten te geven. Eén voordeel was er, dat n.l. tandartsen het op zich namen, wien de kinderbehandeling lag, daar ze immers naar die plaats gesolliciteerd

hadden. En het milieu was aangenamer dan een polikliniek. Toch was het geen schooltandheelkunde, doch behandeling voor schoolkinderen.

Nadat Prof. Kantorowicz in het plaatsje Ruhpolding een proef had genomen, werd dit in Bonn op groote schaal toegepast. Het systeem Kantorowicz maakte school en werd als Bonner systeem overal gepropageerd.

In 1924 gaf Kantorowicz een uiteenzetting voor de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen. De tijden waren gunstig, men richtte diensten op, geheel uit de gemeentelijke kassen bekostigd. Overal werkte men volgens hetzelfde systeem, zooals neergelegd in de uiteenzettingen der Commissie voor Schooltandheelkunde: zonder onderscheid van rang of stand der ouders, van gemeentewege deskundig toezicht, voorlichting en zoo noodig hulp te verleen.

In 1933 begon het bezuinigingsmes te kappen: Amsterdam, Haarlem, Zandvoort, Zaandam, legden het loodje; Nijmegen en Rotterdam kregen een geheel particulieren dienst; Arnhem, Bloemendaal, Bussum, Dordrecht, Den Haag, Groningen en Heemstede behielden hun gemeentelijke diensten. In Ommen bestond een particuliere schooltandverzorging, evenals in Soest, Andijk, Wieringerwaard en Schagen.

Particuliere schooltandverzorging was beter dan niets, uit een oogpunt van propaganda was alles voor één „van gemeentewege”, maar dan tegen betaling. De tandarts stond als gemeente ambtenaar zuiverder. Het publiek was al te zeer geneigd, de eenmans- of eenvrouws-schooltandverzorging als een persoonlijk zaakje te beschouwen. Deden Rijk of Gemeente het, dan redeneerde men al heel gauw, dan zou het wel heel noodig zijn en men had vanzelf minder bezwaren tegen de verschillende maatregelen.

Uit een kortgeleden gehouden enquête onder de schooltandartsen deelde spreker mede, dat van de 600.000 kinderen der lagere school ongeveer 73.000 schooltandverzorging genoten; dat de salarissen der schooltandartsen varieerden tusschen behoorlijke bezoldiging en absolute onderhonoreering.

De Maatschappij en hare speciale commissie konden er niet voldoenden invloed op uitoefenen, daar leden en niet-leden der Maatschappij bij sollicitaties gelijke rechten hadden, zoodat beginners, aangelokt door vermeende bijvoordeelen, al te zeer geneigd waren, met elk salaris genoegen te nemen. Dit kwam niet voor als geheel gevaaren werd op het compas der Commissie voor Schooltandverzorging, zooals in Heemstede geschiedde, waarbij salaris, werkwijze, instructie, enz. in overleg met de Maatschappij waren vastgesteld en waarbij op ons aandringen een contrôle-instantie was benoemd, welke om de 2 jaren met den tandarts de resultaten bij de kinderen naging.

De vragenlijsten werden door enkelen niet, of onvolledig beantwoord. Kwade trouw uitsluitend, kon het zijn, dat de leidende tandarts zoo weinig op de hoogte was, doordat leiding en administratie bij anderen berustten, of doordat de administratie zoo gebrekkig was, dat men wel werkte, desnoods veel werkte, maar totaal geen overzicht had.

Zou men bij een eenmaal bestaanden dienst aandringen op salaris-

verbetering, dan beteekende dit de kans te vergrooten op opheffing. Vroeg men om een contrôle-instantie in te stellen, dan werd dit gevoeld als een motie van wantrouwen in den schooltandarts.

Men kon alles zoo laten en voor later op beter hopen.

Spreeker zeide, dat men zich in de toekomst voor oogen moest stellen, dat het beter is geen schooltandverzorging te hebben dan een slechte. Zou de schooltandarts niet steeds beziel zijn met den vasten wil, het beste te bieden, wat mogelijk was, en deze neiging bestond bij ons menschen maar al te vaak, en vooral op den langen duur, dan verwerd de schoolverzorging tot ambtenarij in den slechten zin des woords. Dan werd het lage salaris motief, om weinig te presteeren en het weinige presteeren voor anderen, om de schooltandverzorging als mislukking aan te wijzen.

Er was toch, zelfs bij goed werk, reeds veel moeite om critiek te ontzenuwen, critiek van wangunst, niet-begrijpen van het doel en onbekendheid met de voorwaarden.

Veel schooltandverzorgingsdiensten strandden op de eerste jaren. De tandarts had gebrek aan routine, kwam met zijn tijd niet uit en in plaats van meer tijd te vragen, ging hij aanpassen. Aanpassen aan de eischen van den patiënt, aan diens beurs of diens gevoeligheid; het leidde steeds tot vermindering van de kwaliteit van ons werk. Niet genoeg kon dan ook worden aanbevolen, het werk steeds te doen contrôleeren door deskundigen. Het geld, dat dit kostte, bracht zijn rente dubbel en dwars op. Bleek de tandarts ongeschikt, dan was het beter hem te ontslaan. Men kon een uitmuntend tandarts zijn en toch een heel slecht schooltandarts. Er was een enorme wilskracht noodig, iederen ochtend opnieuw zijn best te doen, doch het massale resultaat hield ons er op. De contrôle bewees het resultaat. Had men bij het oprichten van een dienst met bonafide instellingen te maken, dan ging alles goed. Erger was het, indien particulieren, tandartsen, of leeken, schooltandverzorging gingen oprichten, niet ten bate van de volksgezondheid, doch uit zuiver persoonlijke motieven, om patiënten te krijgen, of om goedkoope hulp te krijgen. De professie werd dan de dupe, want zulks is nooit de bedoeling van de Maatschappij of van „Het Ivoren Kruis” geweest. Alle propagandisten bedoelden steeds, het minder bedeelde kind te helpen. Door vroegtijdige behandeling economisch mogelijk te maken (vroeger als utopie beschouwd) kon men trachten, de conserveerende behandeling aan de fondsen te verbeteren door de vroeger overweldigende hoeveelheid conserveerend werk door de schooltandverzorging in te dammen. Dan was de nazorg mogelijk. Dit bleek reeds in de praktijk.

De Maatschappij en hare afdelingen moesten waakzaam blijven, door de Commissie voor Schooltandverzorging tijdig ervan in kennis te stellen als ergens in het land pogingen werden gedaan schooltandverzorging in het leven te roepen.

Spreeker deed nu mededeeling van de resultaten van een enquête, aan een honderdtal collega's in een twintigtal plaatsen gevestigd, met verzoek zich uit te spreken, of en zoo ja, hoe de schooltandverzorging was in te voeren in hun omgeving.

De uitslag — er waren weinig antwoorden ingekomen, van welke spreker enkele voorlas — gaf de commissie weinig moed, haar over alle Maatschappij-leden uit te strekken.

Spreker zeide, dat bij de commissie de animo ten allen tijde aanwezig was, doch onderhouden diende te worden. Zij deed het werk, omdat zij er voor de volksgezondheid en de tandheekunde iets goeds in zag; deelde men deze opvatting niet, dan was het beter en aangenamer de zaak te laten zooals ze was. Er niets meer aan te doen, hoogstens regelend op te treden als zij ertoe in staat was tenminste.

De commissie bleef echter van meening, dat de collega's die schooltandverzorging niet wenschten, kortzichtig waren.

Spreker ontraadde ten zeerste oprichting van een nieuwen dienst zonder practische kennis. De Maatschappij bevoordere, dat de tandarts, wien de organisatie en opbouw zou worden toevertrouwd, zich gedurende een week bij een goed functionneerenden dienst op de hoogte stelle. Dat brengt kosten mede, die echter onder eerste inrichtingskosten gerangschikt worden en de rente wel opbrengen. Nog beter ware het eenige diensten te bezoeken. Iedere plaats stelde andere eischen, al was er in den grond maar één systeem. Volgens spreker duurde het circa 2 jaar, alvorens een schooltandarts, werkende onder de voortdurende leiding en contrôle van een op dit gebied deskundig tandarts, was ingewerkt. Hieronder te verstaan, dat hij in staat was, de volle taak van 6000 kinderen naar behooren te vervullen in den daartoe gestelden tijd. Bij een nieuwen dienst beginne men kalmpjes aan! Dit zou meer tijd kosten, doch hoofdzaak was, dat het werk in orde was.

Aan de in functie zijnde tandartsen zou spreker willen raden eens bij anderen te gaan kijken en praten, terwijl de dienst werkt. Spreker wilde zelfs het D.B. voorstellen, de 32 propagandisten en de schooltandartsen der Maatschappij in staat te stellen, op Maatschappijkosten deze bezoeken te brengen. De Commissie had eenige jaren den voor haar uitgetrokken post van *f* 500.— niet getoucheerd. Spreker wilde die voor deze inwendige zending gebruiken.

De Commissie had nog een wensch. In Heemstede kende men contrôle door een buitenstaander. Spreker wenschte, alle diensten, gemeentelijke en andere, door tandartsen, liefst uit andere plaatsen, gecontrôleerd te hebben. De Afdeelingen konden daartoe collega's benoemen, die een vergoeding daarvoor dienden te ontvangen, welke, indien niet de gemeente of de stichting die wilden dragen, door de Maatschappij moest worden gegeven. Er was een groot Maatschappij-belang mee gemoeid.

Spreker ging ook bij de afdeeling 's-Gravenhage weer om contrôle tandartsen voor zijn dienst vragen, gelijk hij in 1929 had gehad van de H.T.V. Aan gerechtvaardigde critiek zou men tegemoet komen; alle collega's moesten medewerken, men moest alles graag vertoonen.

Spreker wilde niet een bepaald systeem als het enig juiste stellen. Aan alle kleefden fouten. In Den Haag was spreker overtuigd, geen technische of organisatorische fouten te hebben, maar er waren desiderata.

De vrijwillige bijdragen voldeden spreker niet. Zij waren voortge-

vloeid uit een politiek compromis, waarvan de salarissen het slachtoffer waren.

Een betere situatie zou ontstaan voor de tandartsen, als de bijdragen niet vrijwillig, maar de deelname vrijwillig was, maar dan tegen betaling met progressie voor het hogere inkomen, zooals het schoolgeld. Dit had men bij een stichting in de hand. Aan den hoofdeisch: de armsten voor niet geholpen, werd voldaan! aan den tweeden eisch niet; kinderen van ouders, die het wèl betalen konden, maar uit traagheid vergaten naar den tandarts te gaan of het geld liever aan andere dingen uitgaven, zouden de dupe worden. Maar moesten wij ons daarover bezorgd maken?

Nu werden deze kinderen behandeld gedeeltelijk met overheidsgeld, gedeeltelijk uit den zak der schooltandartsen. Spreker kende de goeden, die niet wilden parasiteeren, hun eigen tandarts bezochten, of die door een flinke bijdrage vrijwillig van b.v. f 6,— per jaar hun goeden wil toonden. Maar het aantal dergenen, die volstonden met een dubbeltje per maand, of in het geheel niets, was onnoemelijk grooter en toch werden hun kinderen behandeld. En dan nog belachelijke eischen, het liefst regulatie en spreekuur op Zondag erbij!

Een groot struikelblok was en zou de beperkte hulp blijven. Spreker waarschuwde de Commissie voor het Middenstandsvraagstuk. Het publiek eischte, hoe weinig ook betaald werd, veel. Op ons gebied was dit ontstaan door het groote rad, hetgeen de ziekenfondsen nog steeds hunne patiënten voor oogen draaiden, namelijk de volledige tandheelkundige hulp, als er maar geen gebit aan te pas kwam!

Zoo was er nog veel te verbeteren, maar er was, vergeleken met 25 jaar geleden, al veel bereikt, dat toch utopie leek!

Spreker wilde de behandeling van het melkgebit tegen extra betaling per verrichting eveneens bij de stichting doen geschieden. Men raakte er een scheeven toestand mee kwijt: aan den eenen kant propaganda er voor, aan den anderen kant weigering, al zeide men er eerlijk bij, dat het was, omdat het te kostbaar zou worden. De privé practijk zou het niet schaden. Volgens sprekers ervaring, werden de melkgebitten der 32.000 kinderen der Haagsche schooltandverzorging door de privé-practici niet, of nagenoeg niet behandeld. Welk bezwaar was er dus, dat spreker's dienst het ging doen? Het was zeer wel mogelijk met slice inlays, van Bakker's metaal, of Esge Silbergusz. Dan nog wortelbehandelingen of met zilvernitraat de caviteiten voorbehandelen, hetgeen de kosten verhoogde, maar men was in den rug gedekt, hetgeen op het oogenblik niet het geval was. Het zou veel werk geven en extra tandartsen zouden noodig zijn, wat geen bezwaar was. Hoogstens de kans op vergrooting van het aantal mislukkingen. Daaraan kon men met coullance tegemoetkomen. Maar uit een politiek oogpunt zou een gemeentelijke dienst dit wel niet toestaan. Hen, die niet betalen konden, zou men ook verzorging van het melkgebit dienen te geven. De uitgaven werden dan onevenredig hoog. Voorloopig zou dus de particuliere schooltandverzorging de handen vrij hebben, vrijer dan de gemeentelijke. Toch bleef spreker van meening, dat de gemeentelijke voordeel had. Wanneer

de gemeente de wenschelijkheid van het melkgebit te behandelen, be-
toonde door gelegenheid daartoe te openen, dan staat vast, dat alle
kinderen en niet alleen, die ervoor konden betalen, deze hulp dienden
te krijgen wegens het sociale doel van den dienst. Een goed werk werd
verricht door in samenwerking met de consultatiebureaux voor kleuters
iets te bereiken, maar het probleem vroeg een algemeene oplossing.
Dat was dus naast het streven de schooltandverzorging meer ingang te
doen vinden, het groote probleem voor onze professie.

(Langdurig applaus).

Mr. Nord Thomson vroeg, als belangstellende leek, naar het
verschil tusschen den schoolarts, die alleen aanwijzingen gaf en de tand-
heelkundige verzorging; en of een ouder kon zeggen, geen prijs op de
behandeling te stellen.

De heer Eibrink Jansen zeide, dat schooltandonderzoek een
wassen neus zou zijn zonder behandeling. Ieder kind bijna had behan-
deling noodig. Dan kon men beter elk halfjaar een brief aan de ouders
sturen en den tandarts sparen. In Den Haag vroeg men om bericht,
als de ouders bezwaar hadden. Dit was speculeeren op des menschen
traagheid en kwam hen ten goede.

Mr. Nord Thomson vroeg nog, of een school de behandeling
kon weigeren, zeggende: onzen kinderen is geleerd, naar den tandarts
te gaan.

De heer Eibrink Jansen zeide, dat in Den Haag de scholen
kinderbescherming plus schooltandverzorging krijgen; de beter gesi-
tueerde scholen waren meestal niet aangesloten, wel alle openbare.

De heer Visser had met veel genoegen geluisterd. Spreker geloofde
dat doorwerkende, de behandeling van het melkgebit wel zou worden
opgelost, daar melk-elementen wel iets moeilijker te behandelen waren,
maar het waren tenslotte tanden met gaatjes, die vullingen noodig
hadden.

Spreker was echter niet gerust, of de kinderen op school volledig
verzorgd waren wat betreft gebits-anomalien en orthodontische af-
wijkingen. We hadden de laatste jaren geleerd, dat die bij vroegtijdig
ingrijpen de gecompliceerde behandelingen op lateren leeftijd voor-
kwamen. Spreker vroeg, of een vakman niet orthodontisch het materiaal
moest ziften.

Spreker's meening was, dat ideale behandeling slechts in de goede
particuliere practijk kon bereikt worden, waar men alle factoren, als
bijv. hereditaire (men kende de ouders) enz. wist. Dit kon men sociaal
niet stellen, of er zou een te groot aantal kinderen in het gedrang komen
en daarom lieten wij ze maar op school voorzien. Maar er bleven hiaten.
Spreker wenschte, dat men zich dat bewust was.

De heer Eibrink Jansen kon den heer Visser gerust stellen. Het werd den menschen medegedeeld achter op kaarten, die de kinderen medekrijgen. Daar stond, dat men allers de verantwoording droeg voor het blijvende gebit, daar er anders te groote kosten ontstonden. Men was altijd bereid, inlichtingen te geven en eventueel te verwijzen naar de particuliere practijk.

De heer Schutte Jr. zeide, het gebruik van inlays toe te juichen. Spreker kreeg de kinderen op de fabriek op het 14e jaar, in die twee jaar was alles weer bedorven. Spreker wenschte op een andere vergadering dit grootere terrein van behandeling nogmaals te bespreken.

Den heer Nord was gebleken op de kliniek van Dr. Plantenga in Den Haag, hoeveel orthodontische afwijkingen er waren bij kleuters. Spreker verzocht den heer Eibrink Jansen om statistieken, die men ook in het buitenland nog niet had, over het percentage dezer afwijkingen.

De heer Eibrink Jansen zeide gaarne toe, zulks te doen onderzoeken. Spreker wilde den heer Nord zelf daarvoor spannen, wetende, welk een orthodontist hij was.

De heer Paesi bepleitte een soort getuigschrift van Maatschappijwege voor tandartsen, die zich voor schooltandarts ernstig hadden voorbereid.

De Voorzitter dankte den heer Eibrink Jansen voor zijn rede.

Spreker vatte samen, dat het hoog tijd was, het geheele complex van de schooltandheelkunde te bezien, maar dan in ruimer standpunt als onderdeel voor de propaganda voor de mondverzorging, ook van de volwassenen. Het was n.l. een punt van opvoeding. Andere maatregelen zouden geen effect sorteren, als de schooltandverzorging niet voorafging.

Spreker verzocht het H. B. op te dragen, het geheele vraagstuk in grooten omvang nader te bekijken en met positieve voorstellen te komen, niet in de a.s., maar b.v. in de a.s. zomervergadering. Spreker noemde de kleuterbehandeling, het inwerken van schooltandartsen, de contrôle en de nazorg, de kwestie der bijdragen naar inkomen der ouders.

Dan sprak spreker over de „inwendige zending”. Eerst moesten allen, vooral de jongeren, met ons opmarcheeren, dan naar buiten treden voor autoriteiten en volk. Samenwerking met de verenigingen, die zich op dit gebied bewogen, was noodig. Spreker wilde het idee van Dr. v. d. Berg voor een zekere centralisatie hierin betrekken door innige samenwerking der onderscheiden verenigingen na te streven.

Spreker twijfelde niet, of de aanwezige autoriteiten zouden willen medewerken, om de hier hedenochtend gehoorde ideeën, waarvan de voor- en nadeelen waren blootgelegd, met ons na te streven en te zorgen,

dat van de autoriteiten in breede kringen de medewerking verzekerd werd.

(Applaus).

10. *Plaatsbepaling der volgende Algemeene Vergadering.*

Nadat de Voorzitter had medegedeeld, dat er een verzoek was ingekomen van de afdeeling Limburg, die het volgende jaar jubileert, om daar te vergaderen, verzocht hij de vergadering om machtiging, aldaar of elders de vergadering te beleggen.

Conform besloten.

11. *Rondvraag.*

De heer Schutte Jr. vroeg naar de situatie inzake het lachgas-apparaat.

De heer Van Hasselt zeide, dat Dr. v. d. Berg dit ook zou kunnen beantwoorden. Toen de heer Schutte op de vorige vergadering het toestel demonstreerde, rees bij de collega's twijfel, of het door tandartsen gebruikt zou mogen worden, of dat het viel onder art. 7 van de wet op de geneeskunde. Dat artikel bepaalt duidelijk, dat o.a. aanwending van algemeen gevoelloos makende middelen den tandartsen verboden is. Vele collega's meenen, dat dit toestel daaronder valt en onthouden zich van het gebruik. Wij tandartsen zijn nu eenmaal buitengewoon voorzichtig in de uitoefening van ons beroep en hoeden ons ten sterkste ervoor, onze bevoegdheid te overschrijden. Wij weten, dat andere menschen daarover lichter denken en dat zelfs autoriteiten en kamerleden, met het overschrijden van bevoegdheden door menschen, die niet het minste kennen en kunnen, doch getolereerd worden, op vreemde manier de hand lichten. Daar wij, tandartsen, altijd de stelling hebben ingenomen, dat iets dergelijks onwettig, onjuist en ongewenscht is, hebben wij ook gevoeld, dat er onzerzijds pijnlijk nauwkeurig gewaakt moet worden, ons niet aan hetzelfde euvel schuldig te maken.

Spreker heeft zich afgevraagd, hoe uitsluitel te verkrijgen. Een overtreding begaan b.v. en door de rechterlijke macht laten uitmaken, of het geoorloofd is, vindt spreker geen aangename manier. Spreker heeft daarom, als lid van den Gezondheidsraad, diens voorzitter een brief geschreven met verzoek, een Commissie bijeen te roepen, om in deze zaak te oordeelen, opdat wij tandartsen, daarin een richtlijn vinden. De voorzitter was zoo vriendelijk, een illustere commissie te benoemen, die bestond uit de H. H. Dr. Josephus Jitta, voorzitter, Dr. v. d. Berg, Prof. Scheltema, Prof. Van Itallie, Dr. Salomonson, Dr. Eykel, hoofdinspecteur van de volksgezondheid en Dr. Hammes, narcotiseur te Amsterdam, alsmede spreker.

Er was een avond uitvoerig over het toestel gediscussieerd, ook over de vraag, of er gevaar aan het gebruik was verbonden. Volgens spreker

deed dat er niet toe, al was het tienmaal gevaarlijker, dan lag het aan onze verantwoordelijkheid, of wij het gebruiken wilden of niet. Daarentrent kon men gerust zijn. Het verantwoordelijkheidsgevoel van den tandarts is groot genoeg. Maar dat is de kwestie niet. De tandarts moet weten, of hier sprake is van wat de wet een algemeen gevoelloos makend middel noemt.

De uitspraak van de commissie was, dat zulks inderdaad het geval is, er moet gesproken worden van een narcose. We zijn dus niet verantwoord, het te gebruiken. Willen wij het toch ten bate van onze patiënten toepassen, dan zullen wij andere wegen moeten zoeken.

Zoolang die wegen niet gevonden zijn en niet uitgemaakt kan worden, dat dit een toestel is, dat in onze handen mag worden gegeven, zijn wij correct, wanneer wij er geen gebruik van maken.

Welke nu de middelen zijn om toch te komen tot de mogelijkheid om het toestel te gebruiken, daartoe wil spreker de zaak nog wel onder de oogen zien.

De heer *Flaumenhaft* vroeg naar de uitbreiding der bevoegdheid der tandheekkundigen in verband met de interpellatie van den heer *Moltmaker* in de Eerste Kamer.

De *Voorzitter* beantwoordde den spreker uitvoerig.

Prof. *Heringa* hoopte ook op samenwerking van de Nederlandse Vereeniging voor Sociale Tandheekkunde met de Maatschappij, voor welker werk hij groot respect had en zegde die zijnerzijds van harte toe.

(Applaus).

12 uur: *Sluiting*.

De heer *Van Hasselt* bracht in warme bewoordingen hulde aan den voorzitter voor diens leiding en eveneens aan het D. B.

(Langdurige en krachtige toejuichingen).

De *Voorzitter* dankte en sloot de vergadering te 12.45.

De Redactie-Commissie:

BERTHOLD H. DE BEER.
J. A. SALOMONS.

ARBEIDSBEMIDDELING VOOR TANDTECHNICI

(Ned. Mij. t. b. d. Tandheelkunde
Vereeniging Lab. houdende Tandtechnici)
Frombergdwarsstraat 5

STAND DER ARBEIDSBEMIDDELING OP 15 SEPT. 1937.

Stand op 15 Augustus 1937, 15 werkzoekenden.
Van 15 Augustus tot 15 September bijgeschreven 3.
Aanvragen van werkgevers 1.
Geplaatst geen.
Afgevoerd uit anderen hoofde 2.
Overgebleven 16, t.w. 5 eerste technici, 7 tweede technici en
4 gevorderde leerlingen.

Lijst van candidaat-leden.

Eventueele bezwaren moeten binnen vier weken worden ingediend bij den Secretaris der Maatschappij. — (art. 2 H.R.).

J. H. Holtzapfel, Rotterdam,	(afd. Rotterdam en O.).
S. W. Weisfelt, Utrecht,	(afd. Utrecht).
F. M. H. de Wever, Heerlen,	(afd. Limburg).
Mej. M. L. A. Kuipers, Boskoop,	(afd. 's-Gravenhage en O.).
O. J. A. Schulte, Steenberg,	(afd. N. Brabant-Zeeland).
W. P. H. van Donkersgoed, Brummen,	(afd. Gelderland).
J. Sterk, Rotterdam,	(afd. Rotterdam en O.).
C. Nobel, Utrecht,	(afd. Utrecht).
Mevrouw J. Rijsdijk, Utrecht,	(afd. Utrecht).
A. Bueno Bibaz, Hippolytushoef,	(afd. N. Holland).
J. H. Zeven, Groningen,	(afd. N. Nederland).
F. J. Breuking, Hilversum,	(afd. 't Gooi en O.).
B. W. Berenschot, Arnhem,	(afd. Gelderland).
H. Rengers, Haren (Gr.),	(afd. Noord-Nederland).

VEREENIGING VAN LABORATORIUMHOUDENDE
TANDTECHNICI IN NEDERLAND

Secretariaat: Ampèrestraat 75, den Haag

Telefoon 332015

Postrekening 217307

Lijst der aangesloten Laboratoria.

H. C. Stikkel	Alkmaar
Amst. Tandt. Lab. NV. J. C. Adriaansen	Amsterdam
L. M. Fritz Jr.	Amsterdam
„Orthodontie” Tandtechn. Lab. C. L. Baak	Amsterdam
K. H. F. Rammelt Jr.	Amsterdam
J. A. Dürschke Jr.	Amsterdam
E. Thomas	Amsterdam
J. van Wezel	Amsterdam
N. G. Pieters	Amersfoort
Tandtechnisch Laboratorium v/h B. Burghoorn	Apeldoorn
Th. Cappetti	Arnhem
Gebr. Tolmeijer	Arnhem
C. Limburg	Baarn
P. Backes	Bergen op Zoom
G. M. L. Augustijn	Bussum
Joh. Schouten	Delft
M. v. d. Graaf	Dordrecht
J. H. Kemp	Dordrecht
A. C. van Dommelen	Gouda
J. Appelhof	Groningen
Max Reneman N.V.	
F. Siemer	Groningen
A. F. J. Bernard	Den Haag
N.V. Moerhuis & Segboer	Den Haag
B. v. d. Neut	Den Haag
W. Neefs	Den Haag
Jac. Poot	Den Haag
W. Geuzebroek	Haarlem
J. v. d. Kuy	Haarlem
M. Takken	Haarlem
Y. Meyer	Heerenveen
J. J. Verharen	Heerlen
J. Bolhuis	Hengelo

Gooisch Tandtechn. Lab. L. P. H. v. d. Berg	Hilversum
Hilversumsch Tandtechnisch Lab. J. Jacobs	Hilversum
P. F. J. Felten	Laren
Friesch Tandt. Lab. Ombelet & Jorna	Leeuwarden
H. Kooistra	Leeuwarden
Tandt. Lab. v. d. Woude	Leeuwarden
A. L. van Bergen Henegouwen	Leiden
F. G. Smithuis	Lochum
Gebr. Mueller	Maastricht
M. Broere	Rotterdam
G. Halvax	Rotterdam
L. W. F. Lacroix	Rotterdam
C. Th. Leenders	Rotterdam
W. van der Meulen	Rotterdam
M. J. A. van Noy	Rotterdam
J. F. de Regt	Rotterdam
L. E. Roelofsen	Rotterdam
Rotterdamsch Tandtechn. Lab. W. A. Tieleman	Rotterdam
H. J. Volbeda	Sneek
B. H. Cohen	Tilburg
Jos. Helwes	Tilburg
P. C. A. Broek	Utrecht
H. Hopman	Utrecht
A. Meyer	Utrecht
C. Veth	Utrecht
J. v. d. Wildt	Voorburg
D. F. D. van Stegeren	Vught
D. M. de Leve	Wildervank
S. A. May	Winschoten
J. Siesling	Zwolle
A. L. Rozendaal	Zeist

Gelijkstelling verleend tot 18 Februari 1938 (ingevolge art. 6 der Overeenkomst) aan J. v a n T o l e d o, laboratoriumhouder te 's-Gravenhage.

EENIGE GEGEVENS EN WENKEN.

1. Het algemeen secretariaat der Maatschappij is gevestigd Anton Mauvelaan 9, Bussum, telef. 3225.

2. Voor assistentie, waarneming of overname van praktijk zich uitsluitend te wenden tot het Bemiddelingsbureau. Leider: J. H. C. Riddering, Leidscheweg 82, Utrecht.

3. De Redactie van het Tandheekkundig Jaarboekje is gevestigd Anton Mauvelaan 9, Bussum.

4. Het Incasso-bureau van de maatschappij staat onder leiding van Mr. G. H. E. Nord Thomson, Turfmarkt 8, Leiden.

5. De penningmeester van het steunorgaan der Mij. is J. J. Backer Dirks, Hoogstraat 219a, Rotterdam. Gelden te remitteren aan de Twentsche Bank, rekening letter S van J. J. Backer Dirks of de postrekening van den penningmeester nr. 248849.

6. Aanvragen voor de ongevallen- en ziekteverzekeringpolis op de speciale Maatschappij-voorwaarden, te richten aan de directie der verzekeringsbank: de Nieuwe Eerste Nederlandsche, Prinsessegracht 13, den Haag.

7. Den leden der Mij. wordt dringend verzocht geen persoonlijke besprekingen met een ziekenfonds te voeren, alvorens vooraf inlichtingen te hebben ingewonnen bij de betreffende afdelings-ziekenfondscommissie. — Dit voorkomt latere moeilijkheden!

8. Collegae, die het voornemen hebben een praktijk over te nemen, waaraan een ziekenfonds-praktijk verbonden is, worden, in hun eigen belang, aangeraden, alvorens daartoe over te gaan, inlichtingen in te winnen bij de Centrale Ziekenfonds-Commissie.

9. Het secretariaat der Centrale Ziekenfondscommissie is gevestigd bij W. van Eupen, van Bijleveldsingel 1, Nijmegen.
